

Tytti Härkönen

IHOON PIIRRETTY VIIVA
Tatuoinnit, naiset ja merkityksenanto

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogikoulutus

Lokakuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 9.10.2016
Tekijä(t) Tytti Härkönen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö
Nimeke IHOON PIIRRETTY VIIVA - Tatuoinnit, naiset ja merkityksenanto	
Tiivistelmä <p>Tässä tutkimuksessa tutkittiin suomalaisten naisten antamia merkityksiä tatuoinneilleen. Tatuointia lähestyttiin fyysisenä kulttuurisena artefaktina ja pyrkimyksenä oli etsiä tietoa, mitä tatuointi voi <i>informatiivisen taidekäsitteen</i> näkökulmasta tuottaa. Tatuoinnille annettuja merkityksiä pyrittiin selvittämään kolmella eri tasolla; <i>tatuoinnin fyysisen olemuksen, mentaalisen merkityksen sekä sosiaalisten ja kulttuuristen näkökulmien</i> kautta.</p> <p>Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kasvokkain toteutettuja yksilohaastatteluja ja yksi ryhmähaastattelu sekä internetin välityksellä toteutettuja Skype -haastatteluja. Haastatteluista suoritettiin kuusi kappaletta, joista yksi oli kolmen naisen ryhmähaastattelu. Haastateltuja naisia oli yhteensä kahdeksan, joista kahta haastateltiin Skype-yhteyden välityksellä.</p> <p>Tämä tutkimus oli laadullinen tutkimus ja aineiston analyysi suoritettiin teoriaohjaavan aineistonanalyysin keinoin. Tutkimusaineiston tulkintakehikkona käytettiin <i>Popperin 3-maailman käsitettä</i>, joka jakaa maailman kolmeen eri ulottuvuuteen; <i>fysikaalisen maailmaan 1, tajunnan ja ajatusten mentaalisen maailmaan 2 ja ihmisten luoman kulttuurin maailmaan 3</i>. Aineiston luokittelun jälkeen aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti sekä kvantifioitiin.</p> <p>Tulokset nostivat selkeästi esiin tatuoitujen naisten merkityksenannoissa tatuoinnin mentaalisten sekä sosiaalisten ja kulttuuristen näkökulmien merkityksen. Tatuoinnit koettiin vahvasti oman identiteetin ilmentäjänä taiteen sekä tatuointiaiheiden kautta ja niiden henkilökohtaisuutta sekä merkitysten yksityisyyttä korostettiin. Tuloksista nousi esille ajatus myös siitä, että tatuoinnin tuottama sosiaalinen huomio sekä ihmisen luoman kulttuurin arvot ja uskomukset muokkaavat naisten kokemuksia, käyttäytymistä sekä tatuointiin sisällytetyjä merkityksenantoja.</p>	
Asiasanat (avainsanat) kehonmuokkaus, kulttuurinen murros, stigma, taiteistuminen, tatuointi, tatuoinnit, tatuointi	
Sivumäärä 51 + 7	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) Kolme liitettä	
Ohjaavan opettajan nimi Miettinen Sari	Opinnäytetyön toimeksiantaja Seurakuntaopisto Kirkkopalvelut ry MOD-koulutus

DESCRIPTION

	Date of the bachelor's thesis 9.10.2016
Author(s) Tytti Härkönen	Degree programme and option Civic Activities and Youth Work
Name of the bachelor's thesis A THIN LINE IN THE SKIN - Tattoos, women and signification	
Abstract <p>This bachelor's thesis studied what significations Finnish women give their tattoos. In this study tattoos were approached as a physical cultural artifact and the aim was to examine what knowledge a tattoo can produce from the perspective of informative art perception. Significations of tattoos were studied on three levels; physical being and mental meaning of a tattoo, as well from the social and cultural perspective.</p> <p>The research data of this study was collected by means of six personal interviews and one group interview with three women. Two interviews were made on Skype via internet.</p> <p>This study was qualitative and the analysis of the research data was done by deductive analysis with Popper's three worlds theory. Popper's three worlds theory divides reality into three different levels; physical objects and events world 1, mental objects world 2 and man-made cultural world 3. After a deductive analysis the research data was analysed by inductive analysis and quantified.</p> <p>The results of this study show the importance of tattoos' mental, social and cultural significations. Significations of tattoos are expressions of identity by art and tattoo themes. The privacy of tattoos and significations were emphasized. The results also indicate that social attention which is a consequence of tattoos, cultural values and myths of society, modifies women's experiences, behavior and significations of tattoos.</p>	
Subject headings, (keywords) body modification, cultural breakthrough, stigma, tattoo, tattoos, tattooing	
Pages 51 + 7	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Three attachments	
Tutor Miettinen Sari	Bachelor's thesis assigned by Seurakuntaopisto Kirkkopalvelut ry MOD-koulutus

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS	2
2.1	Tatuointi käsitteenä.....	2
2.2	Tatuointi ilmiönä	3
2.2.1	Tatuoitujen naisten varhainen historia	4
2.2.2	Tatuoidut naiset ja teollinen vallankumous	6
2.2.3	Naiset tatuointirenessanssin ja uusrenessanssin takana	8
2.3	Modernit primitiivit	9
2.4	Kehontaidetta ja koristautumista	11
2.5	Näennäinen valinnanvapaus	13
2.6	Näkökulmana tatuoinnin kulttuuriset merkitykset.....	16
2.7	Popperin 3-maailman käsitteen teoria	18
3	TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
3.1	Tutkimuksen tausta.....	21
3.2	Tutkimuskysymys ja kohdejoukko	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
4.1	Tutkimusote	24
4.2	Haastatteluprosessi	24
4.3	Tutkimusaineiston käsittely ja tutkimuseettiset ratkaisut	27
4.4	Teorialähtöinen sisällönanalyysi Popperin 3-maailman käsitteen avulla....	28
5	KESKEISET TULOKSET.....	30
5.1	Tatuointi fyysikaalisen maailman 1 jäsenenä.....	31
5.2	Tatuointi tajunnan ja ajatusten mentaalisen maailma 2 jäsenenä.....	33
5.3	Tatuointi ihmisen luoman kulttuurin maailma 3 jäsenenä.....	37
6	POHDINTA	42
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	
	1 Tunnistetietolomake	
	2 Temahaastattelukysymykset	
	3 Sitaatit	

1 JOHDANTO

Tatuoitujen naisten määrä Suomessa on kasvanut tasaisesti aina 2000-luvulta lähtien. Jari Ruotsalaisen (2010, 48–49) mukaan vuonna 2001 naisten osuus tatuointiliikkeiden asiakkaista oli noin 70 %. Ruotsalainen oli tehnyt kyselyn kolmeen *Suomen Tatuointiliittoon* kuuluvaan tatuointistudioon. Vastaukset hän oli saanut Oulusta, Lappeenrannasta ja Kuopiosta. Vuonna 2015 valmistunutta väitöskirjaansa varten Ruotsalainen oli tehnyt epävirallisen kyselyn tatuointistudioiden sukupuolijakaumasta, vastaukset olivat olleet samansuuntaisia kuin vuonna 2001. Kausivaihtelut huomioon ottaen tatuojat arvioivat asiakkaista noin 70 prosentin olevan naisia. (Ruotsalainen 2015, 58.)

Tässä tutkimuksessa tatuointia tarkastellaan tatuoitujen naisten näkökulmasta. Tämän *kvalitatiivisen* eli laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minkälaisia merkityksiä naiset antavat tatuoinneilleen. Tutkimuksen aineistona on kahdeksan eri ikäisen tatuoidun naisen haastattelut. Haastattelut on suoritettu henkilökohtaisina haastatteluina syksyn 2015 ja talven 2016 aikana. Näkökulmavalinta kiteytyy Ruotsalaisen väitöskirjassaan *Iholle kaiverrettu: tatuoimisen kulttuurinen murros Suomessa*, esittämässä huomiossa:

”Mitä enemmän tatuointien estetiikasta ja kulttuurisista merkityksistä on saatavilla tietoa, sitä vähemmän niitä kohtaan on ennakkoluuloja.”
(Ruotsalainen 2015, 62–66.)

Tutkimusaihe esiteltiin Kirkkopalvelut ry:n hallinnoimalle Seurakuntaopistolle, joka järjestää MOD-koulutuksia ympäri suomen. MOD eli Moninaisuus – Oivallus – Dialogi -kurssien tavoitteena on vuorovaikutuksen lisääminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Kurseilla käsitellään ennakkoluuloja ja asenteita, ME-NE ilmiöitä, syrjinnän syitä ja muotoja sekä yhteiskunnan valtarakenteita. Kurssimateriaaleina ovat osallistujien omat kokemukset sekä yhteinen jakaminen toiminnallisten ja osallistavien harjoitteiden kautta. Kurssit ovat ohjaajille vaativia ja kurseilla ohjaaja voi joutua kohtaamaan ryhmän sisäisiä konflikteja sekä vahvaa tukea vaativia tilanteita.

Tutustuttuaan opinnäytetyön aiheeseen MOD-koordinaattori Anna-Leena Klemetti-Falenius jakoi oitis näkemyksen tutkimuksen tavoitteista ja mahdollisista hyödyistä ollen valmis lähtemään mukaan työelämäkumppaniksi tähän tutkimukseen. MOD-koulutuksen näkökulmasta tulkittuna tutkimuksen tavoitteena on tuottaa lisää tietoa ta-

tuoiduista naisista ja tukea MOD-koulutuksissa ohjaajina toimivia ymmärtämään paremmin tatuointia kulttuurisena ilmiönä sekä henkilökohtaisena yksilön valintana. Uusi tieto voisi antaa ryhmä-, keskustelu-, draama- ja identifikaatio-ohjaustyössä MOD-ohjaajalle työkaluja käsitellä tatuointia kulttuurisena rikkautena ja auttaa hälventämään tatuoituihin naisiin kohdistuvia ennakkoluuloja, syrjintää ja asenteita.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Luvussa kaksi ja sen alaluvuissa käsitellään opinnäytetyön teoreettinen tausta, kuvataan tutkimuksen keskeiset käsitteet ja tatuointi ilmiönä. Teoreettinen viitekehys avaa tatuointien historiaa tatuoitujen naisten näkökulmasta ja luo katsauksen tatuoinneista aiemmin tehtyihin tutkimuksiin sekä peilaa tutkimuksen näkökulmavalintaa tähän tietoperustaan. Luvussa esitellään myös aineiston tulkintakehikkona käytetty *Popperin 3-maailman käsitteen* teoreettinen perusta sekä kytketään se tutkittuun aiheeseen (Popper & Eccles 1977).

2.1 Tatuointi käsitteenä

”Tatuointi näkyvien ja säilyvien kuvioden tekeminen ihoon, ikivanha maaginen taito, jota myöh. on suosittu suurkaupunkien pikkurikollisten, merimiesten ja kulttuurien sekä tiettyjen erikoisryhmien keskuudessa (mm. Japanissa); kuvioita tehty viilloilla tai pistoilla, joista syntyy näkyviä arpia; varsinainen sininen tai muun värinen kuvio tehdään pistämällä liukenematonta väriainetta ihon orvaskeden alle (en tattoo).”
(Koukkunen 2002, 483.)

Yllä oleva kuvaus on *Sivistyssanakirjan* määritelmä sanalle tatuointi. Kuvaus antaa kovin yksiulotteisen kuvan tatuointikulttuurista, vaikka kirjan painohetkellä vuonna 2002 tatuointikulttuuri Suomessa oli kuitenkin jo alkanut, kuin varkain valtavirtaistua, kuten Jari Ruotsalainen (2015, 3) toteaa väitöskirjassaan.

Sivistyssanakirja ei kuvaa tarkemmin tatuointitekniikoita, mutta tämän tutkimuksen tarkoituksena on keskittyä sähkökäyttöisellä tatuointikoneella ja neulalla, *dermikseen* eli verinahkaan tehtyihin tatuointeihin. Tarkoituksena on siis käsitellä tutkimuksessa ainoastaan nykyaikaisin tekniikoin toteutettuja pysyviä tatuointeja. Vaikka kerätty haastat-

teluaineisto perustuukin vain nykyaikaisin tekniikoin tehtyihin tatuointeihin, on tatuointien historiaa käsittelevissä luvuissa käsitelty myös varhais historian aikoina käytettyjen tekniikoin tehtyjä tatuointeja. Nykyaikainen sähkökäyttöinen tatuointikone kehitettiin kuitenkin vasta vuonna 1891 (Lautman 1994, 14).

2.2 Tatuointi ilmiönä

Seuraavassa kuvataan tatuointia ilmiönä nykypäivän yhteiskunnassa. Tatuoimista käsittelevää kirjallisuutta tarkasteltaessa muodostuu mielikuva ristiriitaisesta ilmiöstä, joka on edelleen vahvasti menneisyytensä värittävä, herättää voimakkaita tunteita ja käy läpi kulttuurista muutosta. Tatuoimista ja tatuointeja on leimannut pitkään negatiivinen poikkeavuuden diskurssi.

Ruotsalainen (2015, 1) avaa oman väitöskirjansa *Iholle kaiverrettu: tatuoimisen kulttuurinen murros Suomessa* lähtökohdiksi omat havaintonsa tatuointikulttuurista ja tatuointeja koskevista puhetavoista. Puhetavat tuovat hänestä edelleen näkyviin tatuoimisen menneisyyden ja siihen liittyvät kielteiset mielleyhtymät. Victoria Lautman (1994, 7) kuvaakin teoksessaan *The New Tattoo* tatuointia arvolutautuneeksi sanaksi täynnä mielleyhtymiä maori sotureista, sirkuslaisista, humalaisista merimiehistä, rokkitähdistä holokaustiin. Kaikilla on ennakkokäsitys tatuoinneista perustuen omaan kokemukseensa, sisälsi se sitten uteliaisuutta, inhoa tai innostumista, useimmilla ihmisillä on varma mielipide.

Amerikkalainen tatuoiija ja tutkija Don Ed Hardy pitää tatuoiijia taiteilijoina ja uskoo, että tatuoinneilla on *informatiivisen taidekäsityksen* mukaisesti sanoma esitettävänä (Juntunen 2004, 17). Professori Ilkka Niiniluodon näkemyksen mukaan informatiivinen taide voi tuottaa tietoa *ympäröivästä objektiivisesta maailmasta, sosiaalisesta maailmasta sekä taiteilijan subjektiivisesta kokemusmaailmasta, kuten tunteista ja käsityksistä* (Niiniluoto 1990, 273). Hardyn mukaan länsimainen kulttuuri pullistelee murenevia ja katoavia arvoja, mutta tatuoinnit ovat ja pysyvät. Hardy esittääkin, että juuri tatuointien pysyvyys inhottaa tatuointien arvostelijoita, koska heitä ahdistaa ajatus siitä, että kuva on ruumiissa vielä kuoleman jälkeenkin säilyen pidempään kuin ihmisen henki. (Juntunen 2004, 17.)

2.2.1 Tatuoitujen naisten varhainen historia

Motiivina sille, miksi tässä tutkimuksessa tatuoimisen historiaa kuvataan vahvasti naisnäkökulmasta, kumpuaa seikoista, että tutkimuksen aineistona on kahdeksan tatuoidun naisen haastattelut sekä näkemyksestä, jonka Braunberg (2000) sekä Kang ja Jones (2007) ovat esittäneet; naisten syyt tatuoinnin ottamiselle ja tatuoinnin pohjimmaiset merkitykset ovat ja tulevat olemaan lähtökohtaisesti erityyppisiä kuin miesten (Ruotsalainen 2015, 29).

Tatuoimisen historia ulottuu oletettavasti tuhansien vuosien taakse. Todisteita esteettisestä ja lääkinällisestä tatuointiperinteestä on löydetty ympäri maailman, tarkalleen ottaen kaikilta niiltä alueilta, joissa ihmiset tai maaperän koostumus eivät ole tuhonneet tatuoitujen vainajien koristeltua ihoa. Vanhin löydetty tatuointi on Deter-Wolfin ja Diaz-Granadosin (2013) mukaan *chinchorro* kulttuuriin kuuluneen 6000 vuoden ikäiseksi ajoitetun chileläisen miespuolisen muumion ylähuulesta löydetty ”viiksitatuointi”. (Ruotsalainen 2015, 23–25.)

Vuonna 1993 Siperiasta löydettiin käsivarsistaan eläinkuvioin tatuoitu jäänyt nainen. Naisen iäksi on arvioitu 2400 vuotta. Nainen oli puettu silkkipaitaan, villahameeseen sekä huopatöppösiin ja hänet oli haudattu yhdessä mm. hiusharjan, peilin ja marihuanaastian kanssa. (Juntunen 2004, 23.) Tuhansien vuosien ajan ruumiin koristelua ja kehoitaidetta on käytetty ilmaisemaan erilaisille yhteisölle ominaisia kulttuurisia piirteitä (Gröring 2001, 15). Burchett (1959) on myös esittänyt, että tatuointi olisi ollut ihmisen ensimmäisiä tietoisia tekoja erottautuakseen eläinkunnasta (Ruotsalainen 2015, 23).

Ajalta 2160–1994 eKr. on Egyptissä tehty muumiolöytöjä, joissa on ollut näkyvissä kulttuurille ominainen tatuointityyli. Hathor-jumalattaren papittaren Amunetin ruumiin oli monen muun tämän aikakauden naisen tapaan alavatsaan tatuoitu useita pisteitä ja viivoja sekä tehty koristearpia. Oletuksena on että, sarja pisteitä ja viivoja antoivat suojaa ja edistivät hedelmällisyyttä. Vinoneliön on tulkittu viittaavan äitiyteen. Egyptissä tatuointi liitettiin jumalyhteyden saavuttamiseen ja kunnioittamiseen. Nuubiassa 4000 vuotta sitten haudatun naismuumion reisistä on löydetty aistillisen Bes-jumalan kuvia. Bes oli tanssityttöjen ja muusikkojen suojelusjumala. (Hemingson 2008, 64; Juntunen 2004, 23.)

Borneon, Indonesian ja Pohjois-Amerikan eteläisen ja luoteisen Tyynenmeren alkuperäiskansojen naiset liitettiin miesten tapaan yhteisön jäseniksi tatuomalla. Tatuointi oli myös aikuistumiseen liittyvä riitti. Naisten tatuoinnit yhdistettiin kauneuteen sekä hedelmällisyyteen ja ne sijaitsivatkin usein erogeenisillä alueilla ja kasvoissa. *Maori*-naisten huulet ja leuka tatuointiin, myös poskiin sekä otsaan saatettiin tehdä perinteinen *moko*-spiraali. Polynesiassa miesten heimotatuointikulttuuri hiipui eurooppalaisten väkivaltaisella myötävaikutuksella 1800-luvun alkupuolella, mutta maori-naisten keskuudessa tatuointikulttuuri eli isoäitien kasvoissa aina 1980-luvulle asti. (Hemingson 2008, 9, 50–52; Lautman 1984, 11.)

Inuiittien tatuointihistorian tiedetään ulottuvan yli 3500 vuoden taakse. Inuiittien keskuudessa tatuointimestarit olivat naisia ja varsinkin naisten kasvot tatuointiin poskien, leuan, otsan ja silmien alueilta viivoin. Luoteisen Tyynenmeren *haidat* kuuluivat aikoinaan maailman massiivisimmin tatuointeihin alkuperäiskansoihin. Haida-naisilta tatuointiin rinta, olkapäät, kynärvarret kämmenselät rystysiin saakka, sekä molemmat jalat polvien alapuolelta nilkkoihin asti. Tatuointiaiheet olivat perheiden toteemi- ja vaakunamerkkejä, jotka erottelivat eri klaanit toisistaan ja osoittivat kunkin perheen sosiaalisen aseman. Haidat olivat niitä harvoja alkuperäiskansoja, jotka käyttivät tatuoinneissaan mustan lisäksi punaista väriä. (Hemingson 2008, 55–57.)

Japanissa Hokkaidon saarella *ainu*-kansa on käyttänyt tatuointia vuosisatojen ajan rituaalitarkoituksiin. Rituaalissa naisten kämmenselät ja suun ympärys tatuointiin. Japanissa tatuointia käytettiin myös 400-luvulta alkaen rangaistuksena ja käytäntö jatkui seuraavat 1200 vuotta. Victoria Lautman arvelee rangaistuksena käytetyn tatuointitavan olleen inspiraationa käytäntöön, joka edellytti prostituoituja tatuomaan itsensä 1600-luvun Japanissa. (Lautman 1994, 11.)

Lähi-idässä keskiluokkaan sekä paimentolaiskansoihin kuuluvat naiset ovat perinteisesti tatuoineet itsensä. Tatuointia on käytetty lääkinnällisiin tarkoituksiin, kauneutta edistämään ja varmistamaan raskaus. Kämmen tatuoinnin uskottiin myös varmistavan aviomiehen rakkauden kestävyys. (Hemingson 2008, 67.) Länsi-Afrikassa arpeuttaminen ja värin hierominen terävällä esineellä tehtyihin viiltoihin on ollut yleisin tapa tatuoida naiset. Kuviot ilmaisivat sosiaalista statusta, luonnetta tai naisten tapauksessa hedelmällisyyttä ja kehon eroottisuutta. Maghrebin alueella, Jemenissä sekä valtaosalla aavikon paimentolaiskansoista tatuointikulttuuri on siirtynyt eteenpäin sukupolvien

mukana tavallisen kansan ja naisten keskuudessa näihin päiviin asti. Näillä alueilla naiset yhä tatuoivat kasvojensa alaosan, alahuulen ja leuan välisen alueen sekä kädet ja joskus myös ohimot. (Thévoz 1984, 69–70.) Etiopialaiset *koptilais*-kristityt naiset saattavat tänäkin päivänä tatuoida itseensä ristin osoituksena uskonnollisesta vakaumuksestaan muslimivaltaisella alueella. (Hemingson 2008, 11; Juntunen 2004, 25.)

Tatuoiminen on liitetty ihmismielen eroottiseen, aistilliseen ja tunteelliseen puoleen. Joissakin kulttuureissa tatuoinnit ovat osoittaneet kuninkaallisuutta ja asemaa, rohkeutta ja kyvykkyyttä, spirituaalista ja uskonnollista sitoutumista tai ne ovat olleet siirtymäriittejä eri elämäntilanteissa. Tatuointeja on käytetty seksuaalisina signaaleina, rakkauden tunnustuksina, rangaistuksina, onnenamuletteina tai merkitsemään yhteiskunnan ulkopuolisia, kuten rikollisia, prostituoituja tai orjia. (Hemingson 2008, 8.) Gell (1993) on esittänyt, että tatuoinneilla ei ole ollut mitään yhteistä universaalia merkitystä, vaan tatuointien tarkoitukset ovat olleet vahvasti kulttuurisidonnaisia (Ruotsalainen 2015, 25).

2.2.2 Tatuoidut naiset ja teollinen vallankumous

Tatuoimista on pidetty yhtenä alempien sosiaaliluokkien kulttuurisena tapana Euroopassa aina 1700-luvulta 1900-luvun alkupuolelle. Tatuoinnit yhdistettiin yleisimmin merimiehiin. Mielleyhtymän on todettu olevan seurausta siitä, että tatuoitu alempi sosiaaliluokka hakeutui useimmiten merimiehen työhön. (Ruotsalainen 2015, 25.) Samaan aikaan Euroopassa tatuointi oli yläluokan muoti-ilmiö, jota kuvailtiin yksityiskohtaisesti sanomalehdissä. Saksan keisari Wilhelm, Tanskan prinssi Waldemar, Kreikan kuningas George ja iso osa Englannin kuninkaallisesta perheestä oli tatuoitu, kuin myös Winston Churchillin äiti. (Lautman 1984, 12.)

Yhdysvalloissa 1860-luvun lopussa maan ensimmäinen tatuointiammatilainen oli Martin Hildebrandt, hän perusti ateljeen New Yorkiin. Hildebrandt tatuoi tyttärensä Noran, jolla oli kehossaan tatuointi jokaiselle päivälle. Nora esiintyi New Yorkin Brunnell-museossa ollen ensimmäinen naispuolinen tatuointisensaatio. (Hemingson 2008, 58, 72.) 1800-luvun loppupuolen tunnetuimpia tatuoituja naisia oli Emma DeBurgh, hän kiersi tatuoidun aviomiehensä kanssa manner Euroopassa. Avioparin kuva-aiheet olivat uskonnollissävyytteisiä. (Juntunen 2004, 36.)

Sutherland McDonald avasi tatuointistudion Lontooseen vuonna 1890. McDonald kutsui itseään tatuointitaitelijaksi, piti yllä hyviä suhteita lehdistöön ja vuonna 1897 *Le Temps* kirjoittikin, että McDonald oli kohottanut tatuoinnin taidemuodoksi. *L'Illustration* lehti kutsui taiteilijaa tatuoinnin Michelangeloksi vuonna 1900. (Hemingson 2008, 76.) Tatuointeihin alettiin suhtautua yhä suvaitsevaisemmin. Vuonna 1894 *Pall Mall*-lehti kuvaili, miten tatuoidut kihlasormukset ovat kultasormuksia ikuisempia ja sitovampia. (Juntunen 2004, 31.)

Samuel O'Reilly patentoi sähkökäyttöisen tatuointikoneen vuonna 1891. O'Reillyllä oli studio Manhattanilla New Yorkissa. Uusi tatuointitekniikka muutti tatuoimisen historian iäksi ja muutamassa vuodessa O'Reilly tienasi omaisuuden. 1890-luvun loppupuolella Samuel O'Reilly otti Charles Wagnerin oppipojaksi. Wagner, joka tatuoiti kuolinpäiväänsä asti 1.1.1953 oli ensimmäinen amerikkalainen tatuoiija, joka teki onnistuneesti kosmeettisia tatuointeja naisten kulmakarvoihin, huuliin ja poskiin. (Hemingson 2008, 58–60.) Vuonna 1913 tatuoiija George Burchett arvioi, että noin puolet hänen asiakkaistaan oli kosmeettisia toimenpiteitä haluavia naisia (Lautman 1984, 14).

1920- ja 1930-lukujen vaihteessa suuren laman aikaan syntyi klisee tatuoiduista, yhteiskunnan ulkopuolisista ”friikeistä”. Lama-aikana yhä useampi mies ja nainen hankki tatuointeja elättääkseen itsensä sirkuksien freak- ja side show -esityksissä. Esityksiin liittyi usein tarinoita sieppauksista ja väkisin tatuomisista. Aiemmin keskiluokkainen väki, joka oli tutustutettu tatuointien maailmaan maori- ja Amerikan intiaanikansojen kautta, mielsivät nopeasti tatuoidut henkilöt yhteiskunnan ulkopuolisiksi. (Lautman 1984, 14.) Betty Broadbent alias Amerikan tatuoitu Venus, teki luultavammin pitkäaikaisimman uran sirkuskummajaisena. Betty oli vuonna 1927 vain 18-vuotias liittyessään maailmankuuluun Ringling Bros. Barnum & Bailey-sirkukseen. Hän kiersi maailmaa aina vuoteen 1967. Bettyllä oli ihossaan 465 tatuointia ja hän esiintyi myös New Yorkin maailmannäyttelyssä vuonna 1939. (Juntunen 2004, 36, 38–39.)

Osaksi tatuointihistoriaa on luettava myös natsi Saksan toiminta Auschwitzin keskitysleirillä. Viranomaiset tatuoivat yli 400 tuhatta sarjanumeroa vangeille holokaustin aikana. Euroopan juutalaiset kokivat tatuoimisen olevan heidän uskontonsa vastaista, joten se lisäsi tatuoimiseen liittyvää julmuutta. (Hemingson 2008, 72; Lautman 1984, 16.)

1950- ja 1960-lukujen vaihteessa Yhdysvalloissa tatuointi liitettiin mielikuvissa suoraan rikollisuuteen, prostituutioon ja alkoholin suurkulutukseen. Tatuointi kiellettiin New Yorkissa vuonna 1964 ja monet kaupungit seurasivat perässä. Syitä kieltoon etsittiin mm. terveystieteistä ja moraalista. Tatuointia jatkettiin maan alla laittomasti. New Yorkin tatuointikielto lakati vasta vuonna 1997 Kathryn Freedin ja New York Tattoo Societyn sinnikkään yhteistyön tuloksena. (Juntunen 2004, 49, 57.)

2.2.3 Naiset tatuointirenessanssin ja uusrennessanssin takana

1960-luvulla alkanutta tatuointikulttuurin muutosta on kutsuttu sen alusta alkaen *tatuointirenessanssiksi*. Moottoripyöräjengit, *teddy*-pojat ja *modit* tatuoivat itseensä kapihallisuuden symboleja. *Hipit* ja *punkkarit* puolestaan julistivat ruumiillisuuttaan. Populaarikulttuurin omaksuttua ja kaupallistettua tatuoinnit, kuvien tason kehitys siirtyi uudelle tasolle. Nopea kaupallistuminen mahdollisti taiteellisesti heikkotasoisien, yksinkertaisten ja stereotyyppisten kuvien kehittymisen esteettisesti ja toteutustavoiltaan teknisesti parempitasoisiksi. Tatuointirenessanssin vaikutusta sosiologi Margo DeMellon (2000) mukaan oli se, että tatuoinnit muuttuivat kiinnostaviksi ja haluttaviksi myös keskiluokkaiselle väestölle, niiden alaluokkaisen statuksen hälvenemisen myötä. (Oksanen & Turtiainen 2004, 30–31.)

Lyle Tutlen tatuoidessa laulaja Janis Joplinin 60-luvun loppupuolella, tatuoinnit levisivät kulovalkean tavoin nuorten ja varsinkin naisten tietoisuuteen ja ihoihin. Tutle esiintyi useiden lehtien kansikuvissa, osallistui suosittuihin television keskusteluohjelmiin ja kävi luennoimassa seminaareissa. Myös Joplin esitteli mielellään tatuointejaan lehtikuvissa. Pian Tutlen asiakkaina oli aikansa suuria tähtiä kuten Cher, Peter Fonda ja Joan Baez. (Juntunen 2004, 67–68.)

Juho K. Juntusen (2004, 70) kirjassa *Tatuoitu* on seuraava Lyle Tutlen sitaatti. Lainaus on julkaistu vuonna 2004 Prick Magazinessa:

”Naisten vapausliike toi minut pinnalle! Sataprosenttisesti se! Se pisti tatuoinnin takaisin kartalle. Kun naiset saivat vapautensa, he pystyivät ottamaan tatuointeja. Se kasvatti markkinat kaksinkertaisiksi. Kolmen vuoden ajan en oikeastaan tatuoinut muita kuin naisia. Naiset tekevät tatuoinnista pehmeämmän ja lempeämmän taidemuodon - -”

Vaikka maailmalla tatuointi vapautui pannasta, Suomessa tatuointien asema oli samaan aikaan aivan toinen. Suomi eli vielä 1960- ja 1970-luvuilla merimies ja vankilatatuointien aikakautta (Ruotsalainen 2015, 61). Suomessa tatuoinnit miellettiin merimiesten, rikollisten ja marginaalisten nuorisojoukkojen häpeämerkeiksi vielä 1980-luvulla, kuten Pirkko Lahti ja Aira Penttinen (1985) kuvaavat tutkimuksessaan suomalaisten vankeiden tatuoinneista (Juntunen 2004, 255; Ruotsalainen 2015, 46).

Suomessa tatuointi on mielletty pitkään laittomaksi toiminnaksi, vaikka mikään lakipykälä ei ole sitä kieltänytkään (Ruotsalainen 2012, 18). Ensimmäinen virallinen tatuointiliike *Ivus Tattoo* perustettiin Juha K. Juntusen (2004, 199) mukaan vuonna 1987 Ruovedelle ja vuonna 1988 Helsinkiin avattiin *Ricky's Tattoo* ja *Duck's Tattoo*.

Jari Ruotsalaisen (2010, 48–49) mukaan vuonna 2001 naisten osuus suomalaisten tatuointiliikkeiden asiakkaista oli noin 70 %. Ruotsalainen oli tehnyt kyselyn kolmeen Suomen Tatuointiliittoon kuuluvaan tatuointistudioon. Vastaukset hän oli saanut Oulusta, Lappeenrannasta ja Kuopiosta. Vuonna 2015 valmistunutta väitöskirjaansa varten Ruotsalainen oli tehnyt epävirallisen kyselyn tatuointistudioiden sukupuolijakaumasta, vastaukset olivat olleet samansuuntaisia kuin vuonna 2001. Kausivaihtelut huomioon ottaen tatuoiijat arvioivat asiakkaista noin 70 prosentin olevan naisia. (Ruotsalainen 2015, 58.) Näiden tietojen valossa Suomessa yhä useampi tatuoitu henkilö on nainen.

2.3 Modernit primitiivit

Jussi Leinon tutkimuksen kohteena on *moderni primitivismi*, johon hän on sisällyttänyt tatuoinnit, lävistyksen, polttomerkitsemisen, arpeuttamisen, sekä muita edellä mainittuihin verrattavia ruumiinmuokkauksen muotoja. Ruumiinmuokkauksen tulokset voivat olla enemmän ja vähemmän näkyviä ja pysyviä. (Leino 2006, 2.) Leino on käyttänyt aineistona pro gradu -tutkielmassaan *Ruumiinmuokkaus refleksiivisen modernisaation yhteiskunnassa* haastatteluja Andrea Junon ja V. Valen toimittamasta kirjasta *Modern primitives. An Investigation of Contemporary Adornment & Ritual* (Leino 2006, 52).

Aineiston analyysin perusteella Leino on luokitellut modernin primitiivisyyden keskeisiksi teemoiksi; *mielihyvä; esteettisyys ja taide; uskomukset; muoti; muiden ihmisten reaktiot, stigma ja shokkiarvo; rituaalit; yhteisöllisyys, identifioituminen ja yhteenkuuluvuus; itseidentiteetti, yksilöllisyys ja oman ruumiin haltuunotto sekä oikeat ja väärät*

motiivit (Leino 2006, 66–82). Jari Ruotsalaisen (2000) tutkielma ”*Pintaa syvemältä*”: *uusi tatuointikulttuuri Suomessa* ja Joanna Frimanin (2010) pro gradu *Tatuoitu nainen: ruumiillisuuden asennemurros 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa* kuvailivat omissa tutkimuksissaan samoja teemoja. Ruotsalaisen työssä analyysin myötä nousi näkyviin saman tyyppisiä aiheita. Friman käytti Leinon luokittelua.

Leinon tutkimuksen tuloksena oli, että moderni primitivistinen ruumiinmuokkaus on osa refleksiivistä modernisaatiota, sen seuraus, reagointia modernisaation muutoksiin sekä tiettyjen sisältöjen vastustamista. Moderni primitivismi ei pyri vastustamaan modernia vaan muuttamaan sitä parempaan suuntaan. Yhteiskunnan mielenkiinnon siirtyessä yhä enemmän materiaaliseen kehoon, yksilöt tuntevat vieraantumista omista tuotteen kaltaisiksi muovautuneista kehoistaan. Vieraantuminen johtuu siitä, että maailma koetaan ja eletään enemmän materiaalisen kehon kanssa kuin sen kautta. Yksilön identiteetti on muodostunut siitä, mikä hän on, eikä siitä mikä hänestä on kehittymässä, jolloin tatuointi voi toimia pysyvänä identiteetin osoittajana kuvaten kehon mahdollisuuksien rajoja. (Leino 2006, 89.)

Oman ruumiin haltuunotto näyttäytyykin Leinon tutkimuksessa keskeisenä tiedostettuna tai tiedostamattomana syynä ruumiin muokkaukselle. Leino kuvaa syyksi tähän refleksiivisen modernisaation aiheuttaman turvattomuuden tunteen. Ruumiin muokkaus voidaan nähdä pyrkimyksenä hallita omaa elämää. Tänä päivänä kehosta on tullut niin tuotteistunut, että yhteiskunnasta on noussut laillisia, poliittisia, sosiaalisia ja eettisiä kysymyksiä kehosta omaisuutena, jopa tuotteena, tällöin tatuoinnit ja muut pysyvät ruumiinmuokkauksen muodot voidaan nähdä yksilöiden keinoja palauttaa oman kehonsa hallinta. Vaikka modernin yhteiskunnan keskeisin ajatus on *individualismi*, voidaan moderni primitivismi nähdä kaipuuna kadotettuun yhteisöllisyyteen. Eräs haastatelluista olikin todennut, että moderni primitivismi on kuin kerho, johon ei tarvitse erikseen liittyä kuuluakseen siihen. (Mts. 91–92.)

Bo Lönnqvist (2008, 62) on samoilla linjoilla Leinon kanssa. Lönnqvistin mukaan tatuointia on verrattu graffitiin, joka on kapinointia yhdenmukaisuutta vastaan ja on yksi vapautumisen muoto. Koska tatuointi on verrattain pysyvä ja hankala poistaa, se ilmaisee samalla yksilön vakauden ja pysyvyyden etsintää, sekä indikoi autenttisen identiteetin tavoittelua. Tatuoinnin ei odoteta pelkästään tuovan esille yksilön henkilökohtaista identiteettiä, vaan se myös määrittelee identiteetin uniikiksi. Lönnqvist kuvailee

tatuointia ilmiönä provokaatioksi, modernin primitisvisyyden osoitukseksi, ammatillistuneeksi ruumiintaiteeksi ja yhteenkuuluvuudentunteen tavoitteluksi. Lönnqvistin mukaan tatuoinnilla myös pyritään korostamaan omaa sukupuoli-identiteettiä sukupuolierojen kaventuessa *feminisoituvassa* eli naisistuvassa yhteiskunnassamme.

2.4 Kehontaidetta ja koristautumista

Leinon (2006, 66–82) tekemän luokittelun mukaisesti Friman havaitsi analyysissään, että yksi syy haastattelemilleen naisille tatuoinnin ottamiseen oli esteettisyys. Tatuointi toimittaa ikään kuin korun virkaa ja tatuoinnin tärkein edellytys on koristeellisuus tai jotain tiettyä kuvaa pidetään yksinkertaisesti vain kauniina. (Friman 2010, 65, 68.) Esteettisyys, koristautuminen ja tatuointien sopivuus ottajan persoonaan nousivat esille myös Hanna Hirvosen (2011) pro gradu -työssä *Iholla: tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä*. Hirvosen tutkimus nosti esiin tatuointien katsomisen näkökulmaa. Toisten ihmisten tatuointeja saatetaan tarkastella asusteina, jotka joko pukevut kantajaansa tai eivät sovi kantajansa persoonaan kokonaisuutena. Hirvonen toteaa, että hänen haastattelemansa henkilöt eivät olleet moderneja primitiivejä vaan yksilöitä, jotka pyrkivät rakentamaan omaa identiteettiään vaihtoehtoisin keinoin, mutta yhteiskunnan asettamien sääntöjen ja arvojärjestelmän mukaisesti (Hirvonen 2011, 73-74).

Tarkastellessaan tatuointia esteettisyyden ja taiteen näkökulmasta Leino nostaa esiin Myersin (1992) ja Edelmanin (2000) toteaman seikan, että ruumiinmuokkaus jättää tavalla tai toisella kehoon enemmän tai vähemmän pysyviä merkkejä, joten koristeellisuus on aina osa ruumiinmuokkausta. Kaikenlaisen ruumiinmuokkauksen muodot tatuoinnit mukaan lukien koetaan usein miellyttäväksi ja esteettiseksi. Leinon analyysin mukaan kehoaan muokkaavat eivät nosta esteettisyyttä ruumiinmuokkauksessa tärkeimmälle sijalle ja joskus sen merkitys jopa kielletään. Silti esteettisyyden voidaan olettaa olevan merkittävä syy ruumiinmuokkaukselle. (Leino 2006, 68.) Toisaalta modernin yhteiskunnan estetisoituminen on johtanut myös kehon estetisoitumiseen. Ulkonäköön kiinnitetään yhä enemmän huomiota ja ruumiinmuokkauksella voidaan myös vastustaa yleistä kauneusihannetta sekä yleisiä käsityksiä rumasta tai kauniista. (Leino 2006, 92–93.)

Leinon (Mts. 69) aineistossa tatuoinnit nousevat esille nimenomaan taiteen näkökulmasta. Haastatellut olivat mieltäneet tatuoinnit jollakin tasolla taiteeksi ja yhä useammat tatuoiijat ovat kiinnostuneita tatuointien taiteellisesta tasosta. Leinon analyysissä nousee esiin sinänsä mielenkiintoinen näkemys tatuointien taiteellistumisesta. Ajatuksena tatuoinnin nostamisesta ns. korkeakulttuurisen taiteen asemaan toi näkyviin pelkoja siitä, että tatuoinnit muuttuvat muun hyväksytyyn taiteen kaltaiseksi kaupallistuneeksi ”vanhaksi roskaksi”.

Jari Ruotsalainen on tutkinut tatuointeja useampaankin otteeseen. Vuonna 2010 hän julkaisi pro gradu -tutkielman *Tatuoinnit visuaalisen identiteetin hallinnassa*. Tutkielmasaan Ruotsalainen on selvittänyt, kuinka tatuoinneilla ilmaistaan identiteettejä ja identiteettiprosesseja. Ruotsalainen on toteuttanut tutkimuksensa *tatuointinarratiivien* eli tatuointikertomusten kautta, jotka hän on tulkinnut eri kategorioiden kautta. Tutkielman perustana ja aineistona ovat Ruotsalaisen aiemmin vuonna 2000 tekemä kulttuuriantropologian sivulaudatur -tutkielma ”*Pintaa syvemältä*”: uusi tatuointikulttuuri Suomessa sekä hänen vuonna 2001 julkaisemansa kirja *Kosmeettisia häiriöitä?* Ruotsalainen keräsi aineistoa pro gradu -tutkielmaa varten myös vuosina 2009 ja 2010 (Ruotsalainen 2010, 2, 6).

Ruotsalaisen tavoitteena on ollut tämän tutkimuksen kautta olla luomassa uudenlaista suhtautumistapaa tatuoituihin ihmisiin käyttäen tatuointikertomuksia, joiden avulla voidaan saada selville niitä moninaisia motiiveja, syitä ja seurauksia miksi yksilö päättää ottaa tatuoinnin. Ruotsalainen esittääkin tutkimuksensa pohjalta näkemyksen suomalaisessa tatuointikulttuurissa vallitsevasta kaksois-standardista, jossa yhtäältä julkkisten tatuoinnit hyväksytään ja niiden merkityksiä pohditaan julkisesti, niin toisaalta tavallisen kansalaisen työpaikka voi jäädä saamatta tatuoinnin takia. (Ruotsalainen 2010, 106.)

Ruotsalainen toteaa, että yhtä ja ainutta universaalia totuutta tatuoinneista ei aineistosta tule löytymään, koska syitä tatuoinnin ottamiselle on monia ja useat niistä ovat erittäin henkilökohtaisia ja kaikilla tatuoinneilla ei välttämättä ole sen syvempää merkitystä kantajalleen (mts. 48). Tutkimuksessaan Ruotsalainen tulee johtopäätökseen, että identiteetit eivät ole stabiileja, vaan ne ovat monenlaisten tiedostettujen ja tiedostamattomien prosessien muokkaamia. Ruotsalainen korostaa myös, että identiteetteihin liittyy

vahvasti *performatiivisuus* eli esittäminen, jolloin yksilön käyttämät puhetavat ja toiminta eivät välttämättä vastaa toisiaan. Kyseessä voi olla henkilölle itselleenkin tiedostamaton prosessi. (Mts. 104.)

2.5 Näennäinen valinnanvapaus

Pro gradu -tutkielmassaan *Tatuoitu nainen: ruumiillisuuden asennemurros 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa*. Joanna Friman (2010) tarkastelee nykyaikaisen länsimaisen yhteiskunnan kielteisiä asenteita suhteessa tatuoituihin naisiin. Frimanin tavoitteena oli selvittää, suhtaudutaanko suomalaisessa yhteiskunnassa tatuoituihin naisiin yhä jonkin asteisella negatiivisuudella. Tutkimuksen perusteella Friman esittää, että asenteet ovat muuttuneet myönteisimmiksi, niin tatuointeja kuin tatuoituja naisiakin kohtaan. Friman toteaa, että menneisyydessä tatuoinnit nähtiin patologisen sairaallosena toimintana, joka pilasi ja tahrasi ihmisen. Tänä päivänä tatuoinnit pitävät sisällään monia erilaisia merkityksiä ja luultavammin yhä useammilla ihmisillä on niistä aiempaa myönteisempiä mielikuvia. (Mts. 123–124.)

Frimanin etnologinen perspektiivi on ruumis sekä hän nostaa sukupuolen tutkimuksensa toiseksi lähtökohdaksi. Friman toteaa, että vaikka ruumis oli alusta alkaen ollut hänen työnsä keskeinen teema, oli sukupuolen merkitys noussut esiin työn edetessä, eikä sitä voinut vain sivuuttaa. (Mts. 20.) Myös Hirvosen (2011, 15) tutkimuksessa *ruumiillisuus* oli yhtenä kantavana käsitteenä. Toisena käsitteenä tutkimuksessa oli *kehonmuoti*, jonka kautta hän on pyrkinyt lähestymään tatuointia yleisen kauneushanteen, puoleensavetävyyden ja tavoiteltavan vartaloihanteen kautta. Tutkimus osoitti, että tatuointi saatetaan kokea kehonmuokkauksen välineenä, jonka avulla omaa kehoa voidaan muokata haluttuun suuntaan ja saavuttaa sellaisia ulkonäöllisiä piirteitä, joita ei muuten voisi saavuttaa (mts. 70).

Ruotsalaisen (2010, 52–56) tulkinnat tatuoinnista oman kehon visuaalisesta kokemuksesta konkretisoituvat vahvasti naiseuteen oman ruumin merkitysten ja käytön hallinnassa. Naisten on perinteisesti odotettu näyttävän, käyttäytyvän ja ajattelevan tietyllä, ulkopuolelta määrättyllä tavalla. Ruotsalainen näkee tatuoinnin olevan monelle naiselle tietynlainen ”vapauden” ja oman ruumiinsa hallinnan symboli, kapina *patriarkaalista* eli isän hallintaan perustuvaa yhteiskuntajärjestystä vastaan. Tämä voi hänen mukaansa

osaltaan selittää naisten kasvanutta osuutta tatuoinnin ottajien määrissä. Frimanin haastattelemat naiset olivat yhtä mieltä siitä, että tatuoinnin ottaminen on yksilön oma asia ja naisella on oikeus omaan ruumiiseensa, ainakin periaatteessa. Usean haastatellun mielestä raja kulkeekin siinä, ettei vahingoita itseään kosmeettisilla amputaatioilla tai viiltelemällä, myös itsemurha oli mainittu tässä yhteydessä. (Friman 2010, 118.)

Yksi Frimanin (Mts. 121) keskeisiä löydöksiä olikin, että haastatellut tatuoidut naiset suhtautuvat tatuointeihin yhtäältä valinnanvapauden näkökulmasta, mutta toisaalta vastuun ottamisen kannalta. Tatuointeja voi jokainen vapaasti ottaa, mutta itseään voi myös syyttää, jos tulokset eivät ole toivotun laisia ja aiheuttavat katumusta.

Mutta kuten Friman tulokset osoittavat, naiset ovat itse olleet määrittelemässä naisille sopivaa ja sopimatonta tatuointikäyttäytymistä. Frimanin keräämästä aineistosta tuli esiin voimakkaasti informanttien näkemys siitä, millaiset tatuoinnit sopivat naiselle ja millaiset ei. Haastateltujen mielipiteissä oli nähtävissä jako miesten ja naisten tatuointeihin. Naisille sopimattomana pidettiin sitä, että kuvat olivat suuria ja jos niitä oli liikaa. Aihemaailmaltaan sotaan tai alastomiin naisiin liittyvät kuvat koettiin miesten aiheiksi. Naisnäkökulmasta katsottuna alastomien naisten kuvia saatetaan pitää myös seksistisinä. Kasvojen alueen tatuointi koettiin jokseenkin huonona ajatuksena, niin miesten kuin naistenkin kohdalla. (Mts. 117.) Haastellut uskoivat myös, että tietynlaiset tatuoinnit voivat vaikuttaa tatuoidun saamaan kohteluun (mts. 123–124).

Oksanen & Turtiainen (2004, 32-22) tuovat esille artikkelissaan *Kirjailtu elämä. Tatuoinnit ruumiillistuvan yhteiskunnan minuuksproblematiikkana* tatuoinnin esittämistapoja esimerkiksi *Tattoo*-lehden artikkeleissa, jotka vahvistavat kuvaa siitä, että naisten odotetaan tatuointia ottaessaan käyttäytyvän feminiinisesti ja valitsevan vain naisellisia tatuointeja. Tatuoinnit eivät saa horjuttaa liian radikaalisti feminiinisen viehättävyyden normia.

Ruotsalaisen tulkinnan mukaan yksi tärkeimpiä tatuoinnin piirteitä on pysyvyys. Vaikka ihmiskeho muuttuu ja vanhenee, tatuointi on ja pysyy. Ruotsalainen toteaa mielenkiintoiseksi ajattelutavaksi myös sen, että tatuoinnin paikka on tietoisesti valittu siten, että ikääntyminen vaikuttaisi mahdollisimman vähän itse tatuointiin. Ruotsalaisen aineisto peilaa selkeästi näkemystä tatuointien lopullisuuden ja peruuttamattomuuden,

katumuksen ja huonojen valintojen tasapainoa. Varsinkin ei-tatuoidut tuovat esille näkemystä, että tatuoidun täytyisi katua valintaansa itsensä pilaamisesta viimeistään vanhana. (Ruotsalainen 2010, 60, 87.) Frimanin (2010, 115) tutkimus tuki Ruotsalaisen tuloksia niiltäkin osin, että tatuoinnin paikan valintaan voi vaikuttaa ihon vanhenemisen vaikutukset. Huolellisella paikan valinnalla halutaan varmistaa, että ihan muuttuessa vaikutukset tatuointiin olisivat mahdollisimman vähäiset.

Tatuoinnin piilotettavuus koettiin tärkeänä edellytyksenä tatuoinnin paikan valinnassa, peittämisen syitä Friman arvion mukaan voivat olla kuvien yksityinen visuaalinen symboliikka, *konfrontation* eli tietynlaisen yhteenoton välttely, työllistymisen tai uralla etenemisen varmistelu. Myös pelko siitä, että henkilöä ei oteta vakavasti tatuointien vuoksi, voi olla syynä kuvien peittelyyn. Ruotsalainen tulkitsee piilotettavuuden vaatimuksen liittyvän tatuoinnin eroottisiin ominaisuuksiin, koska juurikin naisten tatuointeihin liitetään erittäin usein eroottisia *konnotaatioita* eli mielleyhtymiä. Hirvosen havainnot tukevat päätelmiä siitä, että tatuoinnin peittäminen on tärkeä osa tatuointia. Tatuoinnit peitetään tai paljastetaan tietyissä tilanteissa tunteen ja ennako-oletusten perusteella, kun tilanteen oletetaan olevan virallinen, edustavaa laatua tai auktoriteetin asema edellyttävä. (Friman 2010, 113–114; Hirvonen 2011, 72; Ruotsalainen 2010, 83.)

Vuonna 2015 julkaistussa väitöskirjassa *Iholle kaiverrettu: tatuoimisen kulttuurinen murros Suomessa*, Jari Ruotsalainen on tutkinut tatuointikulttuuria poikkeavuuden näkökulmasta haluten muodostaa ääriviivat suomalaisessa tatuointikulttuurissa tapahtuneelle murrokselle. Ruotsalainen on tarkastellut niitä sosiaalisia ilmiöitä ja asenteita, jotka ovat tuottaneet ja tuottavat yhä tatuoiselle normatiivisesta ruumiinkulttuurista poikkeavaa leimaa. (Ruotsalainen 2015, 4.)

Ruotsalaisen (mts. 52) väitöskirjan aineistona on kolmessa eri sosiaalisessa kontekstissa tehtyjä haastatteluita ja kirjoitettuja artikkeleita; 1940–1960-luvuilla merimiestyössä aloittaneiden tatuointikulttuuria kartoittava haastatteluaineisto, asiakaspalvelutyössä työskentelevien tatuoitujen haastattelut sekä tatuoisesta taiteistumista kuvaava haastatteluaineisto, johon on haastateltu ammattitatuoijia. Väitöskirjan keskeisiä tuloksia olivat, että Suomessa ei ole enää havaittavissa selkeää tatuointeja vastustavaa mentaliteettiä tai ”yleiskulttuuria”, kuten Ruotsalainen (mts. 58) asian ilmaisee. Tulokset osoittivat myös, ettei Suomessa ole näkyvissä erityistä omaa tatuointikulttuuria, vaan käy-

tettävän aiheet ja tyylit vastaavat muissa länsimaissa käytössä olevia. Ruotsalainen vertaa tatuoinnin tuomaa stigmaa tai siitä käytyä sosiaalistadiskurssia lihavuuteen, jonka ei oleteta olevan vain fyysinen ominaisuus, vaan pitää sisällään muitakin ominaisuuksia, kuten tyhmyys, holtittomuus, arvottomuus, henkinen sairaus tai rumuus. (Mts. 60.)

Tatuoimisen kulttuurisen murroksen yhtenä olennaisena piirteenä Ruotsalainen (Mts. 62) näkee tatuoimisen siirtymisen pois sosiaaliekonomisesta marginaalista. Tatuointikulttuuri on levinnyt kaikille yhteiskunnan tasoille työväenluokasta ylempiin tuloluokkiin. Tulokset ovat linjassa Ruotsalaisen (2000, 64) aiemmin tekemän tutkimustyön tuloksien kanssa. Tatuoimisen voimakkaan yleistymisen kautta on tatuointikulttuurin sisä- ja ulkopuolella olevien ryhmien ja instituutioiden välinen ymmärrys lisääntynyt, joten tästä syystä tatuointien sosiaalisissa vaikutuksissa sekä taidekeskusteluissa on siirrytty hyväksyvämpään suuntaan. (Ruotsalainen 2015, 62.)

2.6 Näkökulmana tatuoinnin kulttuuriset merkitykset

Jari Ruotsalainen (2015) on tutkinut suomalaista tatuointikulttuuria ja sen taiteistumista. Väitöskirjassaan Ruotsalainen toteaa, että tatuoimista koskevissa taidekeskusteluissa on tapahtunut merkittäviä muutoksia hyväksyvään suuntaan. Ruotsalainen nostaa kuitenkin esiin ajatuksen, että tällä hetkellä emme elä yhteiskunnassa, jossa jokainen meistä kokisi katsovansa taidetta katsoessaan tatuointeja. Ruotsalainen vertaa tatuointitaiteen tämän hetkistä statusta Suomessa kansantaiteeseen, tarkemmin sanottuna nykykansantaiteeseen, joka on syntynyt perinteisten taideinstituutioiden ulkopuolella. Käsitettäessä tatuointi nykykansantaiteena, voidaan sitä pitää myös kulttuurisena artefaktina sekä informatiivisena taiteena, joka voi tuottaa uutta tietoa itse ilmiöstä (Niiniluoto 1990, 273). Tämän tutkimuksen näkökulmavalinta kiteytyy Ruotsalaisen esittämässä huomiossa:

”Mitä enemmän tatuointien estetiikasta ja kulttuurisista merkityksistä on saatavilla tietoa, sitä vähemmän niitä kohtaan on ennakkoluuloja.”
(Ruotsalainen 2015, 62–66).

Tässä tutkimuksessa käsitys tatuoinnista kulttuurisena artefaktina pohjaa ns. *informatiiviseen taidekäsitykseen*. Niiniluodon tulkinnan mukaan taide voidaan nähdä tunteita ja käsityksiä kuvaavana itseilmaisun muotona, joka voi herättää myös katsojassa tai kokiijassa tunnereaktioita. Tatuointi kulttuurisena artefaktina ja informatiivisena taiteen-

muotona voi siis tuottaa uutta tietoa tatuoinnin objektiivisista fysikaalisista ominaisuuksista, sosiaaliseen maailmaan liittyvistä seikoista sekä tatuoidun subjektiivisesta kokemusmaailmasta ja tunteista hänen sanoittaessaan omia tulkintoja tatuoinneistaan. Koska taiteeseen liittyy aina tiedostettu tai tiedostamaton *kognitiivinen* eli tiedollinen perusta, taideteos hahmottaa tekijän kokemuksia ja näkemyksiä maailmasta. Tässä yhteydessä taideteos on tatuointi, taiteentekijä tatuoitu nainen, jolloin tutkija sekä lukija vastaanottajan ja kokijan roolissa voivat oppia näkemään ja hahmottamaan maailmaa uudella tavalla. (Niiniluoto 1990, 273.)

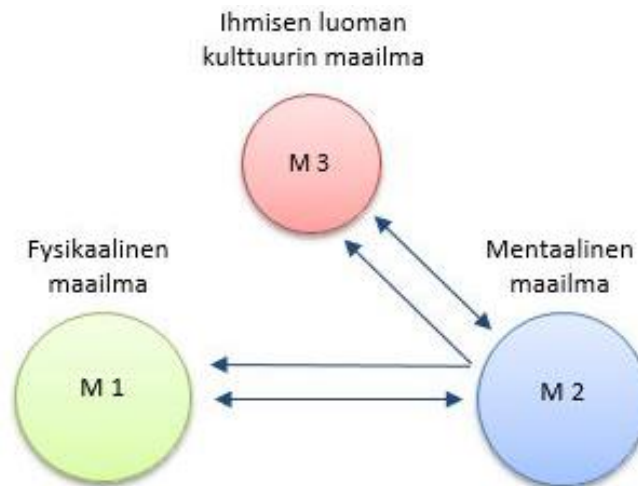
Kuten edellä mainittua, tässä tutkimuksessa käsitetään tatuoitu nainen ”taiteilijaksi”, koska viimekädessä tatuoinnin ottaja itse päättää ihoonsa tatuoitavat aiheet, tyylit, värit, tekniikat jne. Tässä kontekstissa tatuoiija voidaan taiteen tekemisen prosessissa käsittää lähinnä ”välineeksi” ja tatuoitavan henkilön voidaan ymmärtää harjoittavan valinnoiltaan taiteellista itseilmaisua. Vaikka tatuointitaiteilijat siirretäänkin tässä tutkimuksessa sivuroolin, ei tutkimuksen tarkoituksena ole vähätellä tatuointitaiteilijoiden osuutta tai ammattitaitoa taiteellisen itseilmaisun prosessissa, päinvastoin. Tatuointitaiteilijan käsissä ovat tatuointikokemuksen avaimet, niin hyvässä kuin pahassakin.

Pirkko Anttila (1996, 182) on nostanut laadullisen tutkimuksen analyysin ymmärtämiseksi esiin Popperin 3-maailman käsitteen (Popper & Eccles 1977, 38). Tarkasteltaessa jotakin fyysisen, maailman 1 kohdetta, annamme sille tietyn merkityssisällön mentaalisisessä maailmassa 2 ja kulttuurisessa maailmassa 3. Vaikka sama fyysinen kohde näyttäytyykin meille kaikille melko samoin, on sille annettu merkitysten maailma moninainen ja yksilöllinen. (Anttila 1996, 182.)

Anttila (1996, 182) esittämä esimerkki on osaltaan ollut nostamassa Popperin 3-maailman käsitteen tämän tutkimuksen tulkinnalliseksi teoreettiseksi lähtökohdaksi. Ajatus fyysisestä maailman 1 artefaktista, joka lähtökohtaisesti näyttäytyy meille kaikille melko samanlaisena, herättää ajatuksen siitä, millaisena tatuointi näyttäytyy tatuoidulle itselleen fyysisenä, mentaalisisenä ja kulttuurisena artefaktina sekä minkälaisia merkityksiä tatuoitu itse antaa tatuoinneilleen Popperin 3-maailman käsitteen kautta tulkittuna.

2.7 Popperin 3-maailman käsitteen teoria

Tatuointi kulttuurisena artefaktina ja informatiivisena taiteena voi siis tuottaa uutta tietoa itse ilmiöstä, ympäröivästä objektiivisesta maailmasta, sosiaalisesta maailmasta sekä taiteilijan subjektiivisesta kokemusmaailmasta, kuten tunteista ja käsityksistä (Niiniluoto 1990, 273). Aineiston tulkintakehikkona on käytetty Karl Popperin 3-maailman käsitettä. Popperin 3-maailman käsitteen avulla tulkitaan, minkälaisia merkityksiä naiset antavat tatuoinneilleen materiaalisina ja kulttuurisina artefakteina *fysikaalisen maailman 1, tajunnan ja ajatusten mentaalisen maailman 2 ja ihmisten luoman kulttuurin 3* näkökulmista (Niiniluoto 1990, 15–20; Popper & Eccles 1977, 36–38). Seuraavassa avataan Popperin 3-maailman käsitteen teoreettinen viitekehys. Kuviossa 1. on kuvattuna Popperin 3-maailman eri tasojen suhteet toisiinsa.

Kuvio 1. Popperin 3-maailmaa (Niiniluoto 1990, 23).

Popperin fysikaalinen maailma 1

Popperin 3-maailman taso 1 muodostuu fysikaalisista esineistä ja olioista, jotka noudattavat fysiikan ja kemian lakeja. Maailmaan 1 kuuluvat normaalin kokoiset objektit, kuten talot, autot, kukat ja hiekka. (Niiniluoto 1990, 15.) Edellä mainittuihin objekteihin kausaalisesti vaikuttavat objektit kuten kaasut, molekyylit, atomit, maapallo sekä teoreettiset entiteetit eli kokonaisuudet kuten, sähkövirta, radioaallot ja voimakentät kuuluvat myös fysikaaliseen maailmaan 1. (Popper & Eccles 1977, 7–10.)

Fysikaalinen maailma 1 voidaan erotella useisiin eri tasoihin. Eri tasot alkavat alkeishiukkasten osista, alkeishiukkasista, atomeista ja molekyyleistä jatkuen nesteisiin, kiinteisiin kappaleisiin, orgaanisiin yhdisteisiin ja päättyen viruksiin, soluihin, yksi- ja useampisoluisiin organismeihin ja näiden populaatioihin. Hierarkkisesti rakentuvat tasot voidaan nähdä myös kehitysjärjestyksensä mukaisesti universumin alkuräjähdyksestä syntyneinä vetynä ja heliumina näistä muodostuneista raskaampien alkuaineiden ja materiaalien objekteina edeten eläviin organismeihin. Edellä kuvatun kehityksen merkittävä ominaisuus on sen uutta synnyttävä olemus. Kehittyneempien tasojen objekteilla on emergenttejä ominaisuuksia, joita ei olisi voinut ennustaa alemman kehitystason ominaisuuksien ja lakien perusteella. Metafysiikassa käytetyn emergentti käsitteen mukaan uusia asioita ja ominaisuuksia ”sukeltaa esiin” kehityksen myötä. (Niiniluoto 1990, 15–16; Popper & Eccles 1977, 14-31.)

Popperin tajunnan ja ajatusten mentaalinen maailma 2

Popperin 3-maailman taso 2 on subjektiivisten kokemusten maailma, johon sisältyvät tietoisuus, mentaaliset tilat ja behavioraaliset toimintataipumukset (Niiniluoto 1990, 17). Tajunnan ja ajatusten mentaalinen maailma 2 ei rajoitu ainoastaan ihmismieliin, sillä emergentin evoluution kautta maailma 1:stä kehittyneillä korkeamman kehitystason eläimillä on myös tajunta (Popper & Eccles 1977, 29). Maailman 2 mentaaliset tilat ovat ”reaaleja”, sillä ne voivat olla kausaaliossa vuorovaikutuksessa fyysikaalisen maailman 1 objektien kanssa. Esimerkkinä voidaan ajatella, että havaitsen hiuksieni kaipaavan leikkaamista ja tietoisuus liian pitkistä hiuksista yhdessä kampaajia koskevan tiedon kanssa voi saada aikaan sen, että menen kampaajalle. (Mts. 36.)

Tajunnan ja ajatusten maailman 2 evoluution erityisominaisuuksiin kuuluu myös ihmisen tulo tietoiseksi itsestään. Itsetietoisuuden kehittyminen liittyy ihmisten sosiaaliseen toimintaan, varsinkin työkalujen ja kielen kehitykseen. Ihmisten minätietoisuus ja ymmärrys omasta kuolevaisuudesta on edellyttänyt fyysikaalisen maailma 1 (aivojen kehitys) ja ihmisen luoman kulttuurin maailman 3 (kielen kehitys) tapahtumia. (Niiniluoto 1990, 18.)

Popperin ihmisen luoman kulttuurin maailma 3

Popperin maailma 3 on ihmisen tekemä samalla tapaa kuin ampiaispesät ampiaisten tai muurahaiskeot muurahaisten. Ihmisen luoman kulttuurin maailman 3 objektit sijoittuvat aikaan ja niillä on kaikkien artefaktien tapaan oma menneisyytensä. Koska maailma 3 syntyy ja kehittyy biologista evoluutiota jatkavan kulttuurievoluution kautta, ihminen keksii ja tekee maailman 3 objektit, jolloin ne syntyvät ihmisen sosiaalisen toiminnan seurauksena. Ihmisen luoman kulttuurin maailmaa 3 ei olisi olemassa ilman fysikaalista maailmaa 1 ja mentaalista maailmaa 2, eikä mentaalista maailmaa 2 olisi ilman fysikaalista maailmaa 1. (Mts. 20.)

Omaelämäkerrassaan Popper (1974) tuo esille tiettyjä objekteja jotka kuuluvat maailmaan 3. Popper mainitsee mm. ”lauseet sinänsä”, pulmat, argumentit ja teoriat sekä työkalut, taideteokset, arvot, sosiaaliset organisaatiot, myytit ja fiktiot. Popperin lista sisältää myös meidät itsemme, lapsemme, oppilaamme, perintemme ja instituutiomme, tavoitteemme ja elintapamme. (Niiniluoto 1990, 22.) Maailma 3 koostuu ihmisten luomista aineellisista ja abstrakteista kulttuurituotteista ja yhteiskunnallisista muodostelmista (Popper & Eccles 1977, 38.)

Popper jakaa maailman 3 objektit ”ruumiillistuneisiin” ja ”ei-ruumiillistuneisiin” (mts. 41). Ruumiillistuneisiin objekteihin kuuluvat materiaaliset artefaktit eli ihmisen tekemät kulttuuriesineet kuten huonekalut, vaatteet, arjen käyttöesineet, rahat, kirjat, taideteokset. Edellä mainitut ovat samanaikaisesti fysikaalisen maailma 1 ja ihmisen luoman kulttuurin maailma 3 jäseniä. Esimerkiksi taideteoksilla aineellisina objekteina on havaittavia ja mitattavia ”ruumiillisia” ominaisuuksia kuten muoto, paino, väri, haju jne. Taideoksilla on myös ympäröivästä inhimillisestä toiminnasta johtuen kuten tekijät, käyttäjät, kieli, suhteita mentaaliseen maailmaan 2 sekä ”ei-ruumiillisia” ominaisuuksia kuten merkitys, sisältö, arvo, hinta, joiden kautta niistä tulee myös ihmisen luoman kulttuurin maailma 3 jäseniä. (Niiniluoto 1990, 23.)

”Ei-ruumiillistuneisiin” objekteihin kuuluvat sosiaaliset instituutiot ovat ihmisen luoman kulttuurin maailman 3 jäseniä, joihin ei rakenteellisesti kuulu mitään fyysistä objektia, mutta ne vaativat toimiakseen alati tukea fysikaalisesta maailmasta 1 ja mentaalista maailmasta 2. Esimerkiksi vuonna 1573 alkunsa saanut Pieksämäen kaupunki on

historiallinen itsenäinen kokonaisuus, jonka toimintaa säätelevät mm. kaupunginhallituksen hyväksymä hallintosääntö ja kuntalaki. Kaupungissa on asukkaita sekä sitä ylläpitämään ja edustamaan valittuja toimihenkilöitä ja valtuutettuja. Kaupunkia ei kuitenkaan voi määrittellä näiden henkilöiden tai heidän toimintojensa muodostamaksi joukoksi. Pieksämäen kaupunki ei muutu toiseksi, vaikka sen asukasmäärä kasvaa tai kaupungin hallitus vaihtuu. (Mts. 24.)

Popper haluaa tehdä eron myös teon ja käyttäytymisen välille. Käyttäytyminen esim. jalkojen liikuttelu parkettilattialla on fyysikaaliseen maailman 1 kuuluva tapahtuma, joka muodostuu ruumiin liikkeistä. Tekeminen taas on käyttäytymistä, johon liittyy aikeita mentaalisisä maailmassa 2 sekä sosiaalisia instituutioita ihmisen luoman kulttuurin maailmassa 3, esimerkkinä tanssiminen itsenäisyyspäivän juhlissa presidentinlinnassa. Artefaktit ovat siis maailman 3 kulttuuriesineitä ja teot ovat vastaavasti kulttuuritapahtumia. (Mts. 24.)

Lopuksi ihmisen luoman kulttuurin maailmaan 3 kuuluu myös sellaisenaan abstrakteja objekteja, jotka voidaan jäljentää, tallentaa ja tuottaa uudelleen fyysikaalisen maailman 1 ja mentaalisen maailman 2 kautta. Esimerkiksi sävelmä voidaan kirjoittaa paperille nuotteina ollen maailman 1 jäsen tai tallentaa ihmisten muistiin kuuluen maailmaan 2. Sävelmä voi realisoitua säveltäjän ajatuksena tai kuulijan elämyksenä mentaalisisä maailmassa 2 tai ääniaaltolina, CD-levynä, tai nuottimerkintöinä fyysikaalisisä maailmassa 1. (Mts. 24–25.)

3 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TUTKIMUSKYSYMYKS

Luvussa kolme avataan tutkimuksen tausta, tutkimustehtävä, kirkastetaan tutkimuskysymys sekä esitellään tutkimuksen kohdejoukko.

3.1 Tutkimuksen tausta

Tämän tutkimuksen alkupisteenä voidaan pitää syksyllä 2015 Mikkelin ammattikorkeakoulussa *kulttuurisen monimuotoisuuden* opintojaksolla toteutettua tehtävää, joka koostui viiden tatuoidun naisen haastatteluista. Haastattelut kuvattiin ja editoitiin lyhyeksi

dokumenttiluonteiseksi videokoosteeksi. Haastatteluissa käsitellyt teemat koskettivat tatuoinneille annettuja henkilökohtaisia merkityksiä ja niihin liittyviä kokemuksia.

Tehtävän valmistuttua syksyllä 2015, kerätty videomateriaali ja siitä editoitu videokooste herätti ajatuksen työn jatkojalostamisesta. Joulukuussa 2015 videokooste sekä tatuointeja käsittelevä opinnäytetyöidea esiteltiin yliopettajalle Katja Komoselle. Helmikuussa 2016 opinnäytetyösuunnitelma hyväksyttiin tietyin lisäyksin. Toteuttamiskelpoisen opinnäytteen edellytyksenä oli, että tutkimuksessa käytettävää aineistoa oli karutettava vähintään kolmella haastattelulla ja videokoosteeseen haastateltujen naisten oli annettava lupa aineiston jatkokäyttöön opinnäytetyössä sekä aineiston käsittelyyn liittyvät tutkimuseettiset kysymykset tulisi ratkaista asianmukaisesti.

Opinnäytetyöaihe ja siihen liittyvät tavoitteet esiteltiin avoimesti tutkimuksen tekijän elinpiirissä, jolloin sosiaalinen verkosto mahdollisti uusien haastateltavien löytymisen, tapahtui ns. lumipalloefekti. Uusien informanttien valintakriteerinä oli ajatus siitä, että kaikki haastateltavat eivät olisi kytköksissä toisiinsa, tuntisi toisiaan tai asuisi samalla paikkakunnalla, jolloin otannan vinoutumisen vaara saman sosiaalisen taustan kautta jäisi vähäisemmäksi (Anttila 1996, 403). Uusista haastatteluihin osallistuneista kaksi informanttia sopi näihin kriteereihin, ikänsä ja tatuointien määrän lisäksi. Yksi uusi informantti tunsi yhden aiemmin haastatelluista, mutta asui eri paikkakunnalla.

3.2 Tutkimuskysymys ja kohdejoukko

Helena Sederholm (1996) on nostanut artikkelissaan *Ruumis Kiinan muurin mittana* esiin ajatuksen tatuoinnin omistamisen problematiikasta. Sederholmin mukaan tatuointia ei koeta, se eletään, eikä tatuointia voida pitää objektina, vaan pysyvänä osana itseä. Ruotsalainen (2000) on kuitenkin haastanut Sederholmin näkemyksen jo vuonna 2000 sivulaudatur -tutkielmassaan ”*Pintaa syvemältä*”: uusi tatuointikulttuuri Suomessa esittämällä ajatuksen tatuoinnista objektin kaltaisena taideteoksena. Ruotsalainen (2001, 15) perustelee näkemystään artikkelissa *Tatuoidut minäkuvat* tatuointikulttuurin esteettisen kehityksen muutoksella, jossa yhä useampi tatuointi on kantajansa omasta ideasta ja myös omasta kynästä lähtöisin. (Ruotsalainen 2000, 31; Ruotsalainen 2001, 15.)

Yhteisöpedagogit toimivat erilaisilla työkentillä sekä erilaisten ihmisryhmien kanssa. Tämän päivän Suomessa suurin osa tatuointistudioiden asiakkaista on naisia (Ruotsalainen 2015, 58). Sukupuolijakauma on ollut samansuuntainen jo vuosia. Jari Ruotsalainen (2010, 48–49) osoitti jo vuonna 2001, että naisten osuus tatuointiliikkeiden asiakkaista oli noin 70 %. Tämän tiedon valossa yhteisöpedagogit todennäköisesti kohtaavat työssään yhä lisääntyvissä määrin eri-ikäisiä tatuoituja naisia sekä tatuoituihin naisiin liittyviä ennakkokäsityksiä ja -luuloja. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimivan MOD-koulutuksen ohjaajat ovat nyt ja tulevaisuudessa samojen tosiasioiden sekä haasteiden edessä.

Tässä tutkimuksessa tatuointi käsitetään nykykansantaiteena ja *kulttuurisena artefaktina* eli ihmisen tekemänä, taiteen ja kulttuurin materiaalisena ilmentymänä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä tatuoinneista kulttuurisena ilmiönä. Lisääntyvän tiedon ja ymmärryksen myötä on mahdollista tukea yhteisöpedagogeja ja MOD-ohjaajia työssään erilaisten ihmisryhmien kohtaamisessa, ennakkoluulojen hälventämisessä, ohjaamisessa sekä osallisuuden tukemisessa. Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymys on:

- Minkälaisia merkityksiä naiset antavat tatuoinneilleen?

Tutkimuksen kohdejoukko on yli 20-vuotiaat runsaasti tai näkyvästi tatuoidut sekä useiden vuosien tatuoituna olemisen kokemuksen omaavat tatuoidut naiset. Haastateltavaksi on valikoitunut informantteja, joilla on todellisia omakohtaisia kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä (Lehtomaa 2009, 167). Tutkijan esiyymmärrykseen perustuva oletus on, että edellä mainittujen ominaisuuksiensa vuoksi heillä todennäköisesti on enemmän tietoa tatuoinneista sekä omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä tatuoinneista ilmiönä, kuin henkilöillä, joilla on vähäisessä määrin tatuointeja tai tatuointi on verrattain tuore.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Luvussa neljä käsitellään tämän tutkimuksen toteutus. Alalukujen tarkoituksena on avata ja perustella tutkimuksen perustana oleva metodologia ja kuvata tutkimusprosessin eteneminen vaihe vaiheelta. Luvussa käsitellään aineiston käsittelyyn ja tutkimuseettisiin kysymyksiin liittyvät ratkaisut sekä kuvaillaan aineiston analyysi.

4.1 Tutkimusote

Tämä tutkimus on laadullinen eli *kvalitatiivinen tutkimus*, jonka tavoitteena on tutkittavan ilmiön kuvailu, ymmärtäminen ja tulkinta. Laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita, joiden avulla pyritään tavoittamaan tutkittavan ilmiön syvälinen ymmärtäminen. (Kananen 2014, 18.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena voi olla myös merkityksenanto, ilmiön ja laatujen kuvaus sekä ilmiön sisällä olevien ominaisuuksien havainnointi ja luonnehdinta (Anttila 1996, 182).

Tämä tutkimus toteutettiin tulkinnallisella ja ymmärtämiseen pyrkivällä tutkimusotteella, jonka avulla pyrittiin kuvaamaan ja tulkitsemaan haastateltujen kokemuksia taustoinneistaan suhteessa heidän omaan todellisuuteensa ja maailmaan jossa hän elävät. Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisten kokemuksista ja siitä mitä merkityksiä he antavat inhimillisille kokemuksilleen. Kokemus syntyy aina vuorovaikutuksessa ympäröivän todellisuuden kanssa (Laine 2010, 29).

Arkielämässä elämme erilaisten kokemusten, ilmaisuja ja niiden tulkintojen keskuudessa. Käytännössä emme tietoisesti tee tulkintoja toisten ihmisten ilmaisuista, vaan toimimme ns. *esiymmärryksen* varassa, joka tutkimuksen yhteydessä käsitetään luontaisia tapoina ymmärtää tutkittava ilmiö jo entuudestaan jonkinlaisena. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään refleктоimaan, tematisoimaan ja käsitteellistämään haastateltavan ilmaisemat kokemukset sekä niihin liittyvä ymmärrys. Tämän tutkimuksen ja merkitysten ymmärtämisen lähtökohtana on, että tutkijalla on tutkittavan kanssa yhteinen yhteisön tuottama perinne ja ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä. (Mts. 32–33.)

4.2 Haastatteluprosessi

Tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä on käytetty haastatteluja, jotka kuvaavat informanttien kokemuksia ja merkityksenantoja. Nämä haastattelut ovat pohjana tämän tutkimuksen empirialle. Kokemuksia ei voida tutkia empiirisesti, jos haastatellut eivät itse kuvaa kokemuksiaan jollakin tavalla. Kokemuksia voidaan kuvata monin eri tavoin, kuten puheella, tekstein, piirroksin tai ilmein, mutta ehdoton edellytys on, että kuvattuihin kokemuksiin on voitava palata. (Latomaa 2009, 140.)

Tämän tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä on käytetty haastattelua. Haastattelun käyttöä tässä tutkimuksessa on perusteltu sillä, että jos haluamme tietää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on loogista kysyä sitä häneltä itseltään. Haastattelun etuna on myös, että se on metodina hyvin joustava, koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, selventää sanamuotoja, oikaista väärinkäsityksiä sekä käydä dialogia haastateltavan kanssa. Haastattelussa haastattelija voi havainnoida myös informantin äänenpainoja, ilmeitä ja eleitä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 74-76.)

Itse haastattelutilanteessa on tärkeää saada mahdollisimman paljon tietoa valitusta aiheesta, tällöin haastattelukysymykset voidaan antaa informantille pohdittavaksi jo etukäteen, kuten tässä tutkimuksessa on tehty. Haastattelu menetelmänä mahdollistaa myös sellaisten henkilöiden osallisuuden, jotka eivät halua tai pysty ilmaisemaan itseään kirjallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2003 75-76.)

Tutkimuksessa aineiston keruumenetelmänä on käytetty avoimen- ja teemahaastattelun välimaastoon asettuvia haastatteluja, jotka suoritettiin syksyn 2015 ja alkuvuodesta 2016. Kaksi yksilöhaastatteluista tallennettiin äänitallenteiksi ja kuusi kuvatallenteiksi. Yksi haastatteluista oli kolmen hengen ryhmähaastattelu. Tallenteiden avulla haastateltavien kokemuksiin on voitu palata, jota Latomaa (2009, 140) kuvaa kokemuksiä ilmentävän tutkimusaineiston ehdottomaksi edellytykseksi.

Haastattelupaikat valittiin informanttien toiveiden mukaisesti. Haastatellut naiset saivat valita, tallennetaanko haastattelu ääni- vai videotiedostona, nimimerkkinsä sekä haluavatko he ilmaista ikäänsä, ammattiaan tai asuinkuntaansa. Haastattelut pyrittiin pitämään mahdollisimman avoimina, luonnollisina ja keskustelunomaisina. Informanteille pyrittiin esittämään mahdollisimman kuvailevia, kertomuksenomaisia ja merkitysrikkaita vastauksia tuottavia kysymyksiä. (Laine 2010, 38.)

Haastattelujen aluksi informanteille kerrottiin vielä mistä tutkimuksessa on kysymys, kuka tutkimusta tekee ja miksi, mitä haastattelumateriaalille tapahtuu ja milloin on tutkimuksen arvioitu valmistumisaika. Ennen haastattelun alkua sovittiin myös valmiin opinnäytetyön lähettämisestä sähköisenä tutkimukseen osallistujalle. Haastattelun alussa käytiin läpi myös haastateltavien tunnistetietolomake tarvittavien taustatietojen liittämiseksi haastatteluaineistoon (liite 1).

Edellä kuvattu prosessi oli omiaan luomaan avoimen, luottamuksellisen ja rennon ilmapiirin. Haastattelun valmisteluvaiheessa informantilla oli vielä mahdollisuus harkita sitoumustaan ja esittää mieltä askarruttavia kysymyksiä liittyen itse tutkimukseen tai haastatteluaineiston jatkokäsittelyyn. Kuten Lehtomaa (2009, 169) toteaa, ei ole itseltään selvää, että haastatteluihin suostutaan, eikä tutkijalla ole mitään syytä varautua kieltäytyvän haastateltavan ylipuhumiseen tai suostutteluun, koska kumpikaan näistä ei edistä luontevaa kontaktia haastattelijaan.

Haastatteluissa edettiin informanteille etukäteen annettujen teemakysymysten suuntaisesti (liite 2). Teemojen tuottamat vastaukset, kuvaukset, kokemukset tai omat tulkinnat johdattelivat haastattelijaa asettamaan intuitiivisesti ja kokemusperäisesti seuraavaan tarkentavan kysymyksen. Haastattelut eivät siis olleet identtisiä, eikä kaikille informanteille esitetty samoja kysymyksiä, vaan haastatteluissa otettiin huomioon Hirsijärven ja Hurmeen (2001) kuvaama teemahaastattelun yksi metodologinen periaate; merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 75-78.)

Vaikka tutkimuksessa käytetty haastattelumenetelmä piti sisällään *teema-* ja *avoimenhaastattelun* elementtejä, ei sitä voida puhtaasti pitää kumpanakaan. Tässä tutkimuksessa aiheeseen liittyvät kysymykset olivat teemoiteltu johdattelemaan haastattelua tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn ja tutkimuksen viitekehystä kohti, mutta teemojen kysymysten asettelu oli jätetty avoimeksi, jolloin haastateltava on voinut puhua aiheesta omasta ymmärryksestään käsin, ilman ennalta määriteltyjä käsitteitä. Tutkimushaastatteluiden liikkua avoimen- ja teemahaastattelun välimaastossa, ovat haastattelijan intuitiiviset ja kokemusperäiset väliintulot ja lähestymiset olleet perustellumpia. (Mts. 78-79.)

Haastatteluiden loppupuolella informanteille annettiin henkilökohtaisesti luettavaksi tai heille luettiin jokin viidestä suomalaisen yhteiskunnan tuottamasta tatuointeihin tai tatuointikulttuuriin liittyvästä uskomuksesta tai argumentista. (Liite 3.) Vaikka tutkimuksen tavoitteena on ollut saada kokemuksellisia ja abstrakteja kuvauksia, jotka ovat mahdollisimman kaukana yleistyksistä ja käsityksistä (Laine 2010, 38), ovat haastatteluiden tukena käytetyt sitaatit juurikin olleet yhteisön tuottamia käsityksiä, joihin haastateltavat ovat voineet spontaanisti peilata omia ajatuksiaan, kokemuksiaan ja merkityksentojaan.

Tässä tutkimuksessa haastattelutilanteissa käytettyjen sitaattien olemusta on voitu perustella Perttulan (2009, 139) näkemyksellä, jossa reflektiivisen kokemuksen tapa on ihmiselle luonnollinen ja arkinen tapa toimia, joten tutkijalla on lupa olla kiinnostunut myös informanttien rakennetuista kokemuksista. Tässä tutkimuksessa sitaattien perimmäisenä tarkoituksena on ollut kytkeä haastateltavat siihen todellisuuteen ja kulttuuriin, joka on meille kaikille sama. Sitaattien herättämät ajatukset ja mielleyhtymät, ovat voineet antaa yksityiskohtaista, elävää, merkitysrikkaasta ja kokemuksellista aineistoa haastatteluissa käsiteltyjen teemojen tuottaman aineiston tueksi.

4.3 Tutkimusaineiston käsittely ja tutkimuseettiset ratkaisut

Syksyn 2015 aikana tallennetut haastattelut *litteroitiin* eli muunnettiin kirjalliseen muotoon sanasta sanaan alkuvuodesta 2016. Litterointiin käytettiin Mikkelin ammattikorkeakoulun lyhyiden tehtävien asiakirjamallia. Haastattelujen litteraatit nostivat esiin ajatuksia uusista teemoista ja niitä lisättiin haastattelurunkoon (liite 2, teemat 2. ja 3.). Uudet teemat otettiin mukaan alkuvuoden 2016 kolmeen haastatteluun. Vuoden 2016 alussa kerätty aineisto litteroitiin sanasta sanaan maaliskuussa 2016. Kuudesta eri haastattelusta kertyi yhteensä hieman yli 120 minuuttia nauhoitettua aineistoa ja litteroituja sivuja kaikkien kahdeksan naisen haastatteluista yhteensä 35 kappaletta. Haastattelujen kirjallisen käsittelyn jälkeen aloitettiin litteroidun aineiston huolellinen lukeminen ja aineiston analysointiprosessi.

Aineiston litteroinnin yhteydessä tutkimusaineiston henkilökohtaisuus avautui aivan uudella tasolla. Litterointeja suoritettaessa päätettiin, että tutkimusraporttiin ei käytetä haastattelusitaateissa informanttien antamia nimimerkkejä, vaan haastatellut nimetään *pseudonymisti* eli salanimellä anonymiteetin säilyttämiseksi. Myöskään informanttien tarkkaa ikää, asuinkuntaa tai ammattia ei mainita anonymiteetin säilymisen turvaamiseksi. Raportissa esitetyissä haastattelusitaateista on myös poistettu kaikki haastattelun tunnistamista edesauttavat elementit. Edellä kuvatuin toimenpitein informanttien anonymiteetti on pyritty suojaamaan mahdollisimman hyvin. Haastattelutallenteet, videomateriaalit sekä aineistosta tehdyt litteraatit ovat olleet tutkimusprosessin ajan tutkimuksen tekijän hallinnassa, niitä on säilytetty huolellisesti ja ne on tuhottu heti tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

4.4 Teorialähtöinen sisällönanalyysi Popperin 3-maailman käsitteen avulla

Teorialähtöinen eli *deduktiivinen* sisällönanalyysi perustuu aikaisempaan teoreettiseen viitekehykseen tai käsitejärjestelmään, jolloin aineiston luokittelua ja analyysiä ohjaa jokin teema tai tulkintakehikko. Analyysikehikko on luotu strukturoidusti, jolloin strukturoituun analyysikehikkoon, on poimittu ainoastaan ne asiat jotka sinne ovat sopineet. Tällöin on voitu testata aikaisempaa käsitejärjestelmää uudessa kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 116.)

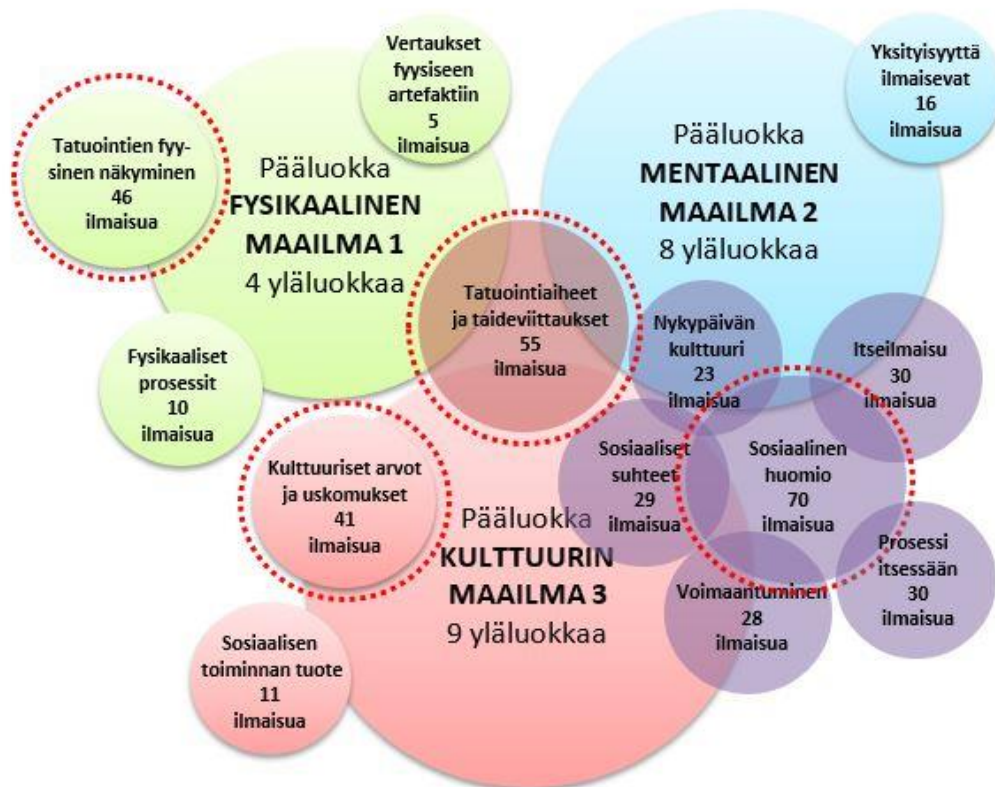
Tässä tutkimuksessa aineiston tulkintakehikkona käytettiin Karl *Popperin 3-maailman käsitettä* (Popper & Eccles 1977). Kerätty haastatteluaineisto luokiteltiin Popperin 3-maailman käsitteen mukaisiin luokkiin. Näin pyrittiin tulkitsemaan saatua tietoa ja laajentamaan olemassa olevaa ymmärrystä ilmiöstä ja tulkita, minkälaisia merkityksiä naiset antavat tatuoinneilleen kulttuurisina artefakteina *fysikaalisen maailman 1, tajunnan ja ajatusten eli mentaalisen maailman 2 ja ihmisten luoman kulttuurin 3* näkökulmista (Niiniluoto 1990, 15–20; Popper & Eccles 1977, 36-38).

Teorialähtöisen sisällönanalyysin jälkeen Popperin 3-maailman tasoilla luokiteltu aineisto pelkistettiin *induktiivisen* sisällönanalyysin periaatteita noudattaen, eli siirryttiin yksittäisistä havainnoista yleistämisen tasolle, keräämällä kasaan systemaattisesti luokitellusta aineistosta esiintyviä teemoja. Vaikka tässä tutkimuksessa käytettiin teorialähtöistä ja aineistolähtöistä analyysiä, ei sovellutusta voida pitää puhtaasti *abduktiiviseen* päättelyyn perustuvana analyysinä, jonka mukaan teoriamuodostus on mahdollista silloin, kun havaintojen teko perustuu johonkin aikaisempaan teoriaan tai tietoon. Tässä tutkimuksessa aineistolähtöistä analyysiä on hyödynnetty vasta deduktiivisen analyysin jälkeen, tukemaan teorialähtöistä analyysiä. Induktiivisen analyysin käyttö mahdollisti tehokkaamman niukalti strukturoitujen haastattelujen tuottaman sisältörikkaan aineiston hyödyntämisen. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 97-99.)

Sisällönanalyysiä voidaan jatkaa *kvantifioimalla* aineisto (Mts. 117). Tässä tutkimuksessa kvantifiointi toteutettiin siten, että laskettiin, kuinka monta kertaa luokitellut teemat tai aihepiirit esiintyivät kunkin teoreettisen käsitteen kontekstissa. Näin pystyttiin konkreettisesti toteamaan, mitkä Popperin 3-maailman käsitteen tasot nousivat haastatteluissa vahvimmin esille ja voitiin erotella aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Patton (1990), Burns & Grove (1997), Pollit & Hungler (1997) ovat tuoneet esiin

sen näkemyksen, että laadullisin menetelmin kerätyn ja analysoidun aineiston käsittely kvantifioimalla, voi tuoda kvalitatiiviseen aineiston tulkintaan uutta ja erilaista näkökulmaa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 119).

Käytännössä kvantifiointi on nostanut näkyville aineistosta vahvimmin esille tulevat luokat ja tutkimuksen kannalta olennaisen tiedon, jonka perusteella on voitu edetä kohti teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Klassisesta aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä poiketen analyysi ei ole edennyt pääluokkien kokoamiseen vaiheeseen, koska Popperin 3-maailman käsitteen muodostama tulkintakehikko on jo lähtökohtaisesti muodostanut aineiston pääluokat.

KUVIO 2. Erilaisten yläluokkien suhteet toisiinsa ja Popperin 3-maailman käsitteen eri tasoihin

Kuviossa 2. on kuvattuna Popperin 3-maailman käsitteen eri tasot ja analyysin myötä aineistosta ryhmitellyt *yläluokat*. Kuviossa voidaan nähdä eri yläluokkien suhteet toisiinsa sekä aineiston *pääluokkina* toimiviin Popperin 3-maailman teoreettisiin tasoihin. Kuviossa 2. on näkyvissä myös yläluokkien sisällä suoritetun kvantifioinnin tuottama tieto, joka on nostanut aineistosta esiin neljä eniten kuvailtua aihealuetta. Kommenttien

lukumääriä tarkasteltaessa on otettava huomioon useiden kommenttien tulkinnallisuus vähintään kahdella eri Popperin 3-maailman tasolla sekä eri yläluokissa, jolloin yksittäisen kommentin lukumäärä kertaantuu. Taiteeseen ja tatuointiaiheisiin viittaavia kommentteja esiintyi jokaisella 3-maailman tasolla. Tulkintakehikkona käytetty teoria vahvistaa niitä ilmaisuja, jotka teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta ovat relevantteja.

Kuten kuviosta 2 voidaan nähdä, aineiston teorialähtöisen ja aineistolähtöisen analyysien jälkeen suoritettu kvantifiointi osoitti aineistossa esiintyneimmiksi yläluokiksi; *soσιαalinen huomio* 70 ilmaisuja, *tatuointiaiheet ja taideviittaukset* 55 ilmaisuja, *tatuointien fyysinen näkyminen* 46 ilmaisuja sekä *kulttuuriset arvot ja uskomukset* 41 ilmaisuja. Nämä neljä yläluokkaa nousivat esiintyvien ilmauksien määrissä aivan omalle tasolle.

Fysikaalisen maailman 1 kautta esiintyviä yläluokkia oli yhteensä neljä, joista yksi yläluokka kytkeytyi myös maailmoihin 2 ja 3. Mentaalisen maailman käsitteeseen liittyviä erilaisia yläluokkia oli yhteensä kahdeksan, joista kuusi yläluokkaa oli tulkittavissa myös ihmisen luoman kulttuurin tasossa 3 ja yksi maailmoissa 1 ja 3. Ihmisen luoman kulttuurin maailma 3 kontekstissa näkyviin nousseita erilaisia teemoja oli yhdeksän. Analyysi osoitti, että tatuoinnin merkitykset nousivat haastateltujen puheissa vahvimmin esiin juuri ihmisen luoman kulttuurin maailmassa. Vain kulttuurin maailmassa 3 esiintyvä yläluokka oli kulttuurisia arvoja ja uskomuksia käsittelevä haastatteluaineisto. Aineiston sisältämät aiheet kuvasivat jokaisen haastatellun naisen suoria huomioita ympäröivän yhteisön eli ihmisen luoman kulttuurin tuottamista tatuointiin liittyvistä uskomuksista ja arvoista (vrt. Niiniluoto 1990, 20).

5 KESKEISET TULOKSET

Tässä tutkimuksessa tatuointia on lähestytty fyysisenä kulttuurisena artefaktina ja informatiivisena taiteenmuotona, joka voi antaa tietoa tatuoidun naisen tunteista ja käsityksistä. Luvun viisi alaluvuissa kuvaillaan tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen, minkälaisia merkityksiä naiset antavat tatuoinneilleen?

5.1 Tatuointi fyysikaalisen maailman 1 jäsenenä

Haastateltujen naisten tuottama aineisto toi selkeästi esille, kuinka naisten tatuoinneille antamat merkitykset näkyvät Popperin 3 -maailman käsitteen fyysikaalisella tasolla 1. Haastatelluille naisille tatuointien fyysiset merkitykset muodostuivat tatuointien ulkoisen näkymisen ja fyysiseen olemassaolon sekä taiteen ja tatuointien kuva-aiheiden kautta. Tatuoimiseen liittyvät fyysikaaliset prosessit eivät olleet merkittävässä roolissa useimmille tatuoinneilleen antamissa merkityksissä. Informantit eivät juurikaan tuoneet esille tatuoinnin merkityksiä puhtaasti fyysisenä artefaktina.

Tatuointien **fyysiseen olemassaoloon ja näkymiseen** liittyvät merkityksenannot rakentuivat tatuointien koon, sijaintien tai näkymisen teemojen ympärille. Kaksi haastelluista halusi oma-aloitteisesti näyttää haastattelutilanteessa omia tatuointejaan. Haastateltujen puheissa toistuivat omat tai ulkopuolisten henkilöiden esittämät näkemykset ja ajatukset tatuointien fyysisistä ominaisuuksista. Informantit arvioivat tatuointejaan ja niiden näkymistä puhtaasti ulkoisten piirteiden näkökulmista, ikään kuin todeten tatuointien olemassaolon:

”Osa mun tatuoinneista on tehty valkosella musteella sen takia että, ne ei tavallaan näykään kenellekään, ellei ihan tosi tarkkaan kato läheltä.”
A +45 vuotta

”Niin ainoa kriteerinä, että ne saa peitettyä tarvittaessa.” B +35 vuotta

”Mulla on kuiteskii tää käsivarsi, niin alkaa olla aika täynnä.”
G +25 vuotta

Informanttien kuvailemat tatuoinnin fyysiset ominaisuudet osoittavat, että tatuoinneilla aineellisina objekteina on havaittavia ja mitattavia ”ruumiillisia” ominaisuuksia kuten muoto ja väri (Niiniluoto 1990, 23). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna aineisto peilaa hyvin, runsaalla ja kuvailevalla sisällöllään käsitystä tatuoinnista fyysisenä katsomisen kohteena tai aineellisena objektina, kuvana kehossa vrt. taulu seinällä.

Informanttien tatuoinneille antamat merkitykset muodostuivat vahvasti **tatuointiaihoiden ja taidevertauksien** kautta. Naisista vain kolme kuvaili täsmällisesti tatuointiensa kuva-aiheita, mutta viisi informanttia korosti tatuointien taidenäkökulman merkityksellisyyttä osana tatuointia. Informantit, jotka kuvailivat tatuointejaan, puhuivat usein myös tulevista tai haaveissa olevista tatuointiaiheista sekä uusien tatuointien paikoista kehossaan:

”Pääkallo, jonka suusta tulee sammakko.” G +25 vuotta

”En oo oikeestaan halunnu mitään semmosia valmiita kuvia koskaan ottaa.” A +45 vuotta

”Mut niinku miullakii niinku on lasten molempien nimet ja sit miulla on molemmat koirat täällä jaloissa.” C +25 vuotta

Popper ei ole teoriassaan pyrkinyt systemaattisuuteen tai sulkemaan pois ihmisen arki-kokemuksen pätevyyttä fyysikaalisen maailman kuvauksessa (mts. 16). **Ihmiskehon fyysikaalisten prosessien** kautta tatuoinneilleen merkityksiä antavia informantteja oli viisi, näistä kolmelle kipu ja kipuun liittyvät prosessit olivat merkittävä osa tatuointia. Kolme naisista otti kantaa tatuoinnin vanhenemiseen:

”Ja ne on tatuoinnit myös niin, lisäksi tietty jonkinlainen riippuvuus ehkä miulle, että kun yhen kuvan olen ottanu, niin se toka on siellä sitten tullu ja kolmas ja neljäs ja niin edelleen.” H +20 vuotta

”Mut sit siitä tulee iha hullun hyvä olo sit sen jälkeen, kun sen on kes-täny sen kivun ja siihenhän jää, masokisti jää koukkuun siihen kipuun ja siihen, että siitä kun on selvinny.” C +25 vuotta

”Mua ei haittaa se yhtään, ei niinku ajatuksenakaan se, että mä vanhe-nen, koska mä vanhenen muutenkin ja sitten tatuoinnit vanhenee siinä mukana.” A +45 vuotta

Aineisto toi esiin, tatuoinnin ottamiseen ja omistamiseen liittyviä ihmiskehon fyysikaalisia prosesseja. Tällaisia prosesseja ovat mm. kehon vanheneminen, kivun tuntemuk-siin liittyvät prosessit sekä ihmiskehon hormonaaliseen toimintaan liittyvät kemialliset prosessit, jotka saattavat johtaa haastateltujen kuvaamiin kokemuksiin tatuoisesta riippuvuutena. Nämä tatuoinnin tuottamukselliset ominaisuudet noudattavat fysiikan ja kemian lakeja, sijoittaen siis tatuoinnin fyysikaaliseen maailmaan 1. (Mts. 15.)

Naisten tatuoinneilleen antamissa merkityksissä tatuoinnit ovat verrattavissa ns. ruu-miillistuneisiin objekteihin eli *materiaalisiin artefakteihin* joka vahvistaa näkökulmaa tatuoinnista **fyysisenä artefaktina** (mts. 23):

”Ne on vähän niinku koruja.” E +30 vuotta

”Toiset ottaa valokuvia ja miä sitte toteutan ne muistot näin.” C +25 vuotta

”Ne on semmonen kartta.” A +45 vuotta

Kuten aineisto tuo esiin, tatuoinnin fysikaalisia ominaisuuksia voidaan hyödyntää kulttuurissa esim. sosiaalisissa suhteissa tai itseilmaisun välineenä. Informanttien puheissa tatuoinnin fyysiset ominaisuudet eivät aina olleet positiivisesti latautuneita, vaan tatuoinnista on voinut olla haittaakin esimerkiksi työelämässä ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Tämän aineiston perusteella voidaan sanoa, että tatuointi näille naisille fyysisenä, melko pysyvänä kuvana ihossa ei näyttäydy ongelmallisena ihon vanhenemisen tai tatuoinnin haalistumisen kautta, vaan ne saatetaan sisällyttää osaksi tatuoinneille annettuja merkityksiä.

5.2 Tatuointi tajunnan ja ajatusten mentaalisen maailma 2 jäsenenä

Popperin maailma 2 muodostuu yksilön mentaalista psyyken maailmasta ja subjektiivisista kokemuksista. Tajunnan ja ajatusten maailma oli informanttien merkitystenannoissa näkyvissä vahvoina ja rikkaina kuvauksina tatuointiin ja tatuoimiseen liittyvissä muistoissa, mielipiteissä ja toimintataipumuksissa. Naisten tatuointeihinsa liittämiin sosiaalisiin näkökulmiin sekä tatuointiaiheisiin liittyi runsaasti erilaisia subjektiivisia kokemuksia ja jopa behavioraalisia taipumuksia (Niiniluoto 1990, 17).

Informanttien **sosiaalisen huomion** kokemukset olivat erittäin voimakkaasti näkyvillä ja kaikki haastatellut toivat sosiaalisen huomion näkökulmia esille vastauksissaan. Naisten merkityksenannoissa korostuivat tatuointiin sosiaalisen huomion kautta kytkeytyvät subjektiiviset kokemukset. Kertomukset sosiaalisesta huomiosta olivat pääasiassa mietteitä kokemuksista, joita tatuoinnin myötä on kohdannut sekä kuvauksia tunteista ja mielipiteistä, joita erityyppiset huomionsoitukset ovat informanteissa herättäneet:

”Miu ei sillein haittaa semmonen et, jos tuijotetaan tai semmmonen niinku et, miust on vaan enempi sillein, et antaa olla” C +25 vuotta

”En suhtaudu mitenkään negatiivisesti, että jos joku kysyy niistä, että mua haittaa niistä jutella sillä lailla. Mutta välillä ärsyttää ne ihmiset, semmosten ihmisten kysely.” G +25 vuotta

”Mulle on oikeestaan aivan sama, että mitä, mitä muut ajattelee, enkä välttämättä sitä niinku, kyl mä siis voin ihan hyvin kertoa, et miks mä oon ottanu jonku tietyn kuvan, mutta en niinku hae sillä sellasta että, tai että aattele niinku, että ihmisten pitäis hirveesti olla kiinnostuneita.” F +35 vuotta

Vastaukset ilmensivät myös tatuoinnin ottamisen motiiveja tai miksi niitä tullaan tulevaisuudessa ottamaan. Informanttien kertomukset positiivisesta ja negatiivisesta huomiosta heijastelivat tatuointiin liittyvästä vahvasta mentaalista ”elämästä”, tatuointi koetaan ja tunnetaan.

Tatuoinnin merkitys **itseilmaisun** muotona korostui kuuden informantin merkityksenannoissa. Haastatellut toivat esille tatuointia valintana ja tapana ilmaista omaa persoonaa. Osallisuus tatuoinnin luomisprosessissa nähtiin itseilmaisun muotona ja koettiin merkityksellisenä:

”Se on oma valinta, joo se on semmonen aika itsekäs valinta.”
F +25 vuotta

”Minun tatuoinnit merkitsee minulle vahvasti minua itseä, eli minuutta tietenkkin.” H +20 vuotta

”Se on mun mielestä enemmän niin kuin, se on sitä mun tapaa ilmaista itteeni ja kertoo ittestäni asioita.” D +30 vuotta

Tatuointiin liittyviä **sosiaalisia suhteita** kuvailtiin pääasiassa lähiomaisiin liittyvien tapahtumien kautta. Myös työelämään ja ystävyys-suhteisiin liittyviä subjektiivisia kokemuksia kommentoitiin. Informanttien merkityksenannoissa läheisten ihmisten suhtautuminen tatuointeihin on kietoutui osaksi tatuointia. Varsinkin lähimmäisten negatiivinen asennoituminen on vaikuttanut haastateltujen tapoihin kohdata oma tatuointi:

”Toki on sitte esim. töissä mulla on semmosia läheisiä työkavereita, tälläisiä joille sitte kerron, että tänään olen menossa ottamaan uutta tatuointia ja tällästä ja sitten ne kysyy siitä.” G +25 vuotta

”Mun isä on sellanen, että hänelle oli ihan hirvee kauhistus, kun mä otin ensimmäisen tatuointini jalkaan ja se oli hyvin pieni. E mun isä ei itseasiassa vielääkään tiijä, että kuinka paljon mulla niitä tatuointeja on, koska kohteliaisuudesta häntä kohtaan, ni mä oon aatellu, että ei hänen tarvii niitä nähä, eikä niinku tietää niistä kaikista, et ei se hänelle kuulu. Enkä haluu loukata hänen käsitystä siitä, että et ne kuuluu vaan tietyn tyyppisille ihmisille ne tatuoinnit.” A +45 vuotta

”Mulla oli kanssa se 17 vuotta, niin äitiltä piiloteltiin monta vuotta.”
B+35 vuotta

Tarkasteltaessa **tatuointiprosessia itsessään**, nousivat näkyviin informanttien subjektiiviset kokemukset tatuoisimisesta ja tatuoisimisprosessin merkityksistä osana tatuointia.

Osa naisten kuvaamista kokemuksista voitiin tulkita behavioraaliseksi toimintataipumuksiksi, jotka nivoutuivat yhteen maailmassa 1 esiintyvien kehon fysikaalisten prosessien kanssa:

”Ehkä toi tatskajuttu niinku asiana silleen, että miten niinku nykyään, kun on alttiina siinä, niin itse saattaa olla innoissaan siitä, että mä oon menossa ottaa tatskaa ja sanoo töissä, että mä meen ottaa tatskaa. Mut sitten se tatska on tehty, ni sit töistä pitää tulla sanoo, et hei, näytä nyt se tatska! Niin totta, siis mähän eilen kävin...” G +25 vuotta

”Mä olisin ensimmäisen tatuoinnin halunnu ottaa 18-vuotiaana, kun karkasin ulkomaille ja kävin sellaisessa tatuointishopissa aina kattelemassa niitä tatuointeja ja niitä ihmisiä joita siellä tatuotiin. Ne anto mun aina istuskella siellä ja kattella.” A +45 vuotta

Kuten informanttien kuvaamista kokemuksista on nähtävissä, tatuoinnin kausaaliset vaikutukset saattavat sysätä henkilön ”riippuvuudeksi” koetun toiminnan äärelle, kehon kemiallisten prosessien tai mentaalisten tilojen tuottamien behavioraalisten toimintataipumusten aktivoimana. (Niiniluoto 1990, 17; Popper & Eccles 1977, 36.)

Tatuointiaiheiden **yksityisyyttä ilmaisevat** merkitykset korostuivat informanttien näkemyksissä. Kaikki kahdeksan naista kokivat tatuointien tai tatuointien merkityksien olevan lähtökohtaisesti yksityisiä. Osa tatuointien yksityisyyttä kuvaavista kommentteista oli epäsuoria ja teema näyttäytyi haastatteluissa vaihtelevasti:

”Pitääks niitten merkitä jotain?” B +35 vuotta

”Tatuoinnit mitä mulla on, ni on ihan mun henkilökohtasia, että en käy selittelemään kenellekään, että mitä ne tarkoittaa.” A +45 vuotta

”Mulle on aivan sama, vaikka kukaan ei niinku tietäis yhestäkään mun tatuoinnista, koska ne nimenomaan on mun oma juttu.” F +35 vuotta

Haastatellut naiset toivat merkityksenannoissaan esiin **nykypäivän kulttuuriin** liittyviä subjektiivisia kokemuksia useilla elämän ja suomalaisen kulttuurin osa-alueilla. Informanttien kokemukset kuvailivat yleisimmin yhteiskunnallisia ilmiöitä ja ajatuksia työelämästä sekä niiden vaikutuksista tatuoidun naisen elämään:

”Mä uskoisin, että tuo (syrjintä työelämässä) on vähenemään päin, et onhan varmaan jossakin tietysti, vaikuttaa varmaan moni muukin asia, mutta että niinku esimerkiks mieltii 15 vuotta sitten on varmaan vaikuttanu ihan erilailla.” F +35 vuotta

”Tiedostan kyllä myöskin sen, että varmasti ulkonäköni vaikuttaa työpaikan saamiseen.” C +25 vuotta

”Niin tota, et kyl miehillähän tatuoinnit on selkeesti hyväksytympiä.” G +25 vuotta

Informanttien **voimaantumisen** kokemukset nousivat vahvimmin esille vaikeista elämäkokemuksista selviämisen ja muistojen tallentamisen yhteydessä annetuista merkityksistä:

”Mä itse tiijän, että ne on siellä missä on ja toimii tavallaan sitten sellasena vahvistajanaki, että okei se on selvinny tästäkikin jutusta, että kyllä mä selviän kaikesta muutaki, mitä elämä heittää vastaan.” A +45 vuotta

”18-vuotiaana menin ja ottaa pärskäytin ja otin delfiinin, et kun se on mun semmonen voimaeläin.” D +30 vuotta

”Jos on siis johonki huonoon elämänvaiheeseen sattunut ottamaan jonku kuvan, ni se on ollu sinä hetkenä se niinku siltä ajalta, se sen ajan muisto, mutta sitten kun tässä on aikaa menny, niin sitte muistaa sen missä hetkessä sen on ottanu sen kuvan, ni sitten ”selvisimpä tuostaki”, että se on kääntyny sillee niinpäin.” C +25 vuotta

Tulokset toivat näkyväksi, kuinka naiset sisällyttivät **tatuointiaiheet ja taiteen** tatuoinneilleen antamiin merkityksiin. Informanttien tatuointiaiheet saattoivat symboloida rakkaita henkilöitä, olla haastatellulle tärkeän ihmisen tai naisen itsensä luomia muodostaen tatuoinnille annettuja subjektiivisia merkityksiä. Näkemykset tatuoinnista taiteena nousivat myös näkyväksi naisten merkityksenannoissa. Naiset avasivat myös motiivejaan tiettyjen aihevalintojen kohdalla sekä toiveitaan taiteellisen ilmaisun saralla:

” Tyttö on nyt 14 ja hän on periny sen sellasen mun taipumuksen ilmasta itteensä piirtämällä, elikkä hän piirtää ihan älyttömän paljon ja on siinä ihan järkyttävän taitava! Ihan henkeä salpaava, että tota, se ihanaa ja odotan, että piirtää mulle lisää tatuointeja, sellasia, mikä sitten aikanaan, kun hän ymmärtää, että mistä on kysymys ja mistä on tavallaan jotkut äitin asiat tehty.” A +45 vuotta

”Ne on yks taiteenmuoto, ne on kehon taidetta ja se on miusta ollu aina tosi kaunista ja kiehtovaa, että ihmiset kertoo jonkun tarinan tai oman tarinan iholla.” H +20 vuotta

”Mulla on käsivarressa täällä se kallankukka, niin se on niinku mun isovanhempien muistoks.” D +30 vuotta

Kuten Popper on teoriassaan esittänyt, maailmassa 2 esiintyvät mentaalit tilat ovat ”todellisia”, koska ne kykenevät kausaaliseen vuorovaikutukseen fyysikaalisen maailman 1 kanssa. Tämän kaltainen ilmiö tulee esiin myös haastateltujen naisten vastauksissa. Tatuointien henkilökohtaiset merkitykset ja näihin liittyvät subjektiiviset mentaalit tilat, tietoiset ja tiedostamattomat, voivat saada aikaan sen, että yksilö hankkii kehoonsa materiaalisen artefaktin eli tatuoinnin. (Niiniluoto 1990, 17; Popper & Eccles 1977, 36.)

5.3 Tatuointi ihmisen luoman kulttuurin maailma 3 jäsenenä

Tatuointi esiintyy haastateltujen naisten merkityksenannoissa fyysisen olemassaolonsa lisäksi, myös kulttuurisena artefaktina, joka syntyy ja muovautuu sosiaalisen toiminnan tuloksena sekä sen vaikutuksesta. Kuten Popper teoriassaan on hahmotellut, maailma 3 on ihmisten tekemä ja sen artefakteilla on oma historiansa. Mikään korkeampi voima ei ole luonut maailman 3 objekteja, vaan ihmisen täytyy keksiä ja valmistaa ne itse. (Niiniluoto 1990, 20.)

Ihmisen luoman kulttuurin sisältämät **kulttuuriset arvot ja uskomukset** korostuivat haastateltujen naisten kokemuksissa ja tatuoinneille annetuissa merkityksissä. Informantit kuvailivat värikkäästi ympäröivässä kulttuurissa näkyvissä olevia asenteita ja ennakkoluuloja:

”Nyt on silleen, että kyllähän jotkut suhtautuu aika tuomitsevasti niihin, et jos mä vaikka selkä paljaana kaupassa niin kyllähän siellä saattaa takaan ruveta tulemaan, että kaikkee ne ihmiset ottaa ja tollastaki tekee. Ja mulle on sellasta tullu, että minkä takia vangithan niitä ottaa niitä tatuointeja ja merimiehet?” A +45 vuotta

”Mut sillon kun rupesin lasta oottaa, ni sillon tul näitä tämmösiä, että ymmärräthän siä miten paljon siun lasta tullaan kiusaamaan, kun äiti näyttää tuolta.” C +25 vuotta

”Kyllähän ihmiset kattoo ja tekee heti arvionsa ja se on surullista, että se arvio yleensä on, että tää on, tää käyttää huumeita tai on joku rikollinen tai tällä on muuten vaan jotain ongelmia, koska se on tehny itelleen niin.” H +20 vuotta

Vahvimpana ihmisen luoman kulttuurin maailman vaikutus oli näkyvissä sosiaalisten tosiasioiden ”pakottavien vaikutusten” muodossa informanttien elämään ja tatuoinnin merkityksiin. Sosiaalisia tosiasioita ovat mm. muoti, normit, sosiaaliset virtaukset ja

yliyksilölliset instituutiot, jotka Niiniluoto (1990, 30) liittää maailman 3 elementeiksi. Sosiaaliset faktat ovat omaa tekoamme ja niille on ominaista yksilön tajuntaan kohdistuva vaikutus, joka ohjaa tatuoitujen valintoja tietoisesti tai tiedostamattomasti.

Sosiaalisen huomion teeman sisällä haastatellut kuvailivat niitä tapoja, joilla kanssaihmiset ovat ottaneet kontaktia, ilmaisseet mielenkiintoaan tai ennakkoluulojaan. Sosiaalisen huomion kautta tatuoiduille naisille tulivat näkyväksi ympäröivässä kulttuurissa vallalla olevat sosiaaliset faktat sekä kulttuuriset arvot ja uskomukset:

”Esikoisen kohalla ni, ku menin sairaalaan ni, ensimmäinen lääkäri joka tuli, ni se sano miulle et, no, kahvihuoneessa puhuttiin, että täällä on tyttö ko värityskirja ja miun piti ihan ite tulla kahtomaan et miltä sie näytät.” C +25 vuotta

”Mun toi ammattikin on ollu semmonen, että niinku...sit on ehkä enemmänkin ollu niinku positiivista et se on saanu niinku keskustelua aikaseks, on ollu helppo aasinsilta niinku tutustua.” D +30 vuotta

”Joskus joku tulee, että onpa hienoja kuvia, mutta ei se niin kun negatiivisessa.” E +30 vuotta

Tatuointiaiheisiin ja taiteeseen liittyvissä merkityksenannoissa oli näkyvissä tatuointien kuva-aiheiden kiinnittyminen ihmisen luomaan kulttuuriin. Tatuointien kuva-aiheet sulautuvat kulttuuriin ihmisten luomien inhimillisten käytänteiden, itseilmaisun ja sisältöjen kautta:

”Mä ajattelen, että tää kallo on tietenkin tosi perinteistä ja tässä on myös ruusuja ja tää on tosi perinteisiä semmosia niinku tatuointiteemoja ja niin se sopii siihen, elikkä kallo, joka päästää sammakoita suustaan.” G +25 vuotta

”Ne on yks taiteenmuoto, ne on kehontaidetta.” H +20 vuotta

”Otin sitten niinku ruusuköynnöksen, missä on niinku kaikkien perheenjäsenten niinku horoskooppimerkit...et niin kun vielä kiinalaisin merkein, et se tatuoiija vielä painotti sitä, että voit sitten kertoa, että nämä on ihan Pekingissä asti käännetty, että ne ei oo niinku mitään ”eurolla riisiä” tatuointeja, vaan ne on ihan, ne tarkoittaa sitä alkuperästä.” D +30 vuotta

Informanttien tuottamassa aineistossa **tatuoimisen prosessiin** liittyvät merkityksenannot ilmenivät osittain limittäin tatuoimiseen liittyvien fyysikaalisten prosessien sekä ta-

junnan ja ajatusten mentaalisen maailman 2 kanssa. Ihmisen luoman kulttuurin maailmassa viittaukset tatuoimisen prosessiin kuvailivat naisten aikomuksia, toiveita ja tekoja suhteessa tatuoimiseen. Popper on kuvannut, että fysikaalinen maailma 1 ja kulttuurinen maailma 3 voivat olla vuorovaikutuksessa keskenään, mutta vain maailman 2 välityksellä. Ilmiö on nähtävissä haastateltujen kertomuksissa, jossa yksilöiden tajunnan ja ajatusten maailmassa tietoisien sekä suunnitelmallisen toiminnan kautta, fysikaaliset materiaalit kuten tatuointivärit, jotka ovat maailman 1 objekteja, realisoituvat naisten ihoissa *kulttuuriesineiksi*. (Niiniluoto 1990, 24, 30.):

”Et kyl mä yleensä oon sen tatuojan kanssa tehny sillein, että mä oon antanu sille niinkun suuntaviivat ja se on piirtäny kuvan ja sit sitä on vielä entrattu. Et se on varmaan niinku mä haluun, et se on semmonen uniikki, et semmosta ei löyvy niinku keltään muulta. Et se on ollu se mun semmonen tavote.” D +30 vuotta

”Et sillon ehkä nuo ensimmäiset mitä oon ottanu, ni ne nyt on ollu vaan, ne on otettu siitä ottamisen ilosta.” C +25 vuotta

”Sitten tämä tatuointi, ni se on vieny hyvän tilan tästä ja tänne jääny tilaa, ei ehkä kenenkään muun mielestä, mutta omasta mielestä, että näytääpä hassulta, niin on sitten ehkä nopeammin reagoinu siihen ja menny tatuojalle” G +25 vuotta

Merkityksenannoista voidaan havaita tatuointiprosessien liittyminen ruumiin liikkeiden ja käyttäytymisen kautta fysikaaliseen maailmaan 1, mentaaliseen maailmaan 2 toimintatapumusten, valintojen ja toiveiden kautta sekä vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin ja sosiaalisten instituutioiden kanssa kiinnittää toiminnan maailmaan 3. Haastateltujen naisten tatuoinneilleen antamat merkitykset luovat selkeää kuvaa tatuoisesta Popperin kuvaamana *kulttuuritapahtumana*. (Mts. 23-24.)

Haastateltujen naisten tatuoinneilleen antamat merkitykset nostivat esille **sosiaalisen toiminnan tuotteen** käsitteen. Tässä tutkimuksessa sosiaalisesti toiminnaksi käsitetään toiminta, joka on yhteydessä tatuointiprosessiin itseensä tai kun sosiaalinen kanssakäyminen on ollut tatuoinnin ottamisen motiivina. Informanttien merkityksenannoissa sosiaalisen toiminnan tuotteen käsite on näkyvissä, kuten Popper on teoriassaan hahmotellut; tatuoinnit eivät sijoitu ajan ulkopuolelle, vaan niilläkin on oma historiansa. Tatuoinnit syntyvät ihmisen sosiaalisen toiminnan tuloksena. (Mts. 20.):

”Mut ehkä siinä mielessä semmonen, ehkä jos on sama tatuojia joka kerta nii, että jos mä tykkään jutella mun kampaajan kaa niitä juttuja, niin must

tuntuu, että mä oon enemmän tavannu mun tatuojaa ku kampaajaa, et kyllä siinä sit muodostuu semmonen sosialinen suhde, mut en mä määhän ehkä et mä oisin sillä tavalla koukuttunu siihen.” G 25+ vuotta

”Kyllähän meillä keskustellaan, et jos niinku, kyllä mie aina niinku, jos miä oon ottamassa vaik jotain kuvaa, ni oon sitte sanonu tolle toiselle puoliskolle, että oon miettiny tällästä.” C +25 vuotta

Sosiaaliset suhteet ja niiden tuottamat kokemukset korostuivat varsinkin suhteessa omiin vanhempiin. Vanhempien omaksumat yhteiskunnan normit, arvot sekä uskomukset tulivat sosiaalisessa kanssakäymisessä näkyviksi, vaikuttaen tatuoidun subjektiivisiin kokemuksiin sekä perheen sisäiseen dynamiikkaan. Kaikki kahdeksan informanttia kuvasivat perheen ja ystävien reaktioita sekä erilaisia ulostuloja:

”Sitten se (isä) hirveesti silloin niinku syytti mejän mutsia siitä, että siä et ole puhunu järkee, kun on pilannu elämäsä tolla tavalla. Et ku, ei tuon näkönen saa töitä.” C +25 vuotta

”Mä oon varmaan kuus vuotiaasta asti hokenu, et mä haluan tatuoinnin ja sit äiti aina sanonu, et sitte ku oot täysikänen, niin sitten otat.” D +30 vuotta

”Miun vanhemmathan ei ymmärrä tätä miun tatuointihommaa ollenkaan ja näistä on käyty taistelua aina. Mut miun oma äiti on sanonu että, siihen aikaan kun minä olin nuori, niin tuommoiset naiset, jotka oli tatuoituja, oli sirkusnähtävyyksiä ja niitten näkemisestä maksettiin.” H +20 vuotta

Informantit antoivat merkityksiä tatuoinneilleen peilaten **nykypäivän kulttuuriin**. Kuvaukset heijastelivat näkemyksiä tämän päivän kulttuurista ja sen esiintymisestä yhteiskunnan eri tasoilla tatuointien näkökulmasta. Naisten tuottamat vastaukset mm. tämän teeman sisällä havainnollistavat, että tatuoinnit pitävät sisällään erilaisia ei-fysikaalisia kulttuurisia ominaisuuksia kuten; tekijä, käyttötarkoitus, arvo, hinta ja merkitys tehden niistä *kulttuuriesineitä* (Niiniluoto 1990, 23-24):

”Siis tää on nykyaikaa ja maailma muuttuu ja ihmiset muuttuu ja pitää olla ajanhermoilla ja mejän tapa on nyt vaan elää tätä nykypäivää, että me tykätään erikoisista taiteenmuodoista.” H +20 vuotta

”Nykyään kumminkin ehkä mun mielestä on aika paljon naisia joilla on tatuointeja, ehkä niihin ei kiinnitä kauheen paljon huomiota asiaan.” F +35 vuotta

”Se on kallis harrastus.” C +25 vuotta

Informanteista puolet kuvailivat **itseilmaisun** kautta tuotettuja merkityksenantoja. Naisten itseilmaisua kuvaavissa merkityksissä korostuivat tatuoinnin persoonaan liittyvät valinnat sekä niiden suhde yhteiskuntaan ja kulttuuriin:

”Mä olen vähän semmoinen ihminen, että mä tarviin semmosen, tai haluan luoda semmosen kauhun tasapainon, että musta on hirvittävän hauska, että mä oon ulkonäöllisesti ehkä semmonen poikkeava, tai todella poikkeava, tatuoinnit ja kaikki muu. Mut jos ihminen on valmis tutustumaan miuun, niin sit sieltä niitten tatuointien ja kaiken muun alta löytyy hyvin normaali ja tavallinen ihminen, jolla on hyvin normaalit ja tavalliset arvot omasta mielestä kyllä.” H +20 vuotta

”Osassa niissä on semmosia virheitä tavallaan, mutta ne virheet on mun itteni tekemiä, että et ei oo niinku täydellinen, koska elämäkään oo täydellistä. Että mä haluan, että ne näkyy ne.” A +45 vuotta

Voimaantuminen oli puolelle informanteista tärkeä osa tatuointia. Ihmisen luoman kulttuurin, arvojen ja uskomusten valossa voimaantuminen osana tatuointia näkyi aihevalinnoissa ja ikääntymiseenkin liittyvissä kulttuurisissa uskomuksissa. Voimaantumisen kokemukset ihmisen luoman kulttuurin maailmassa 3 voidaan tulkita myös Popperin kuvaamiksi *abstrakteiksi* objekteiksi, jotka voidaan jäljentää, tallentaa ja tuottaa uudelleen fyysikaalisen maailman 1 ja mentaalisen maailman 2 kautta. Tatuointiaiheet ja taidevertaukset, kulttuuriset tosiasiat tai kulttuurisidonnaiset merkitykset voidaan tuottaa uudelleen tatuoiden iholle maailmaan 1, ne tallentuvat ihmisten tietoisuuteen tai esimerkiksi todellistuvat tatuoidun voimaantumisen kokemuksina maailmassa 2. (Mts. 12, 24-25.):

”Tärkee silleen on tää onnenapila minkä mä oon ottanu just silleen, koska mä oon, mähän oon maailman onnekkain ihminen.” G +25 vuotta

”Mulla on periaate muutenki ollu, kun monet käy vahvistamassa niitä tatuointeja ja sanovat et ne haalistuu. Mun mielestä niiden kuuluu haalistua. Koska ihminen vanhenee, iho vanhenee, asiat vanhenee, että ne jää sinne niinku muistiin, jotenki sinne mieleen, mutta se ikä kuuluu asiaan. Se ikä on semmonen arvokas juttu, että ihanaa, että musta tulee vanhempi ja tulee kokemuksia ja ihanaa, että ne mun tatuoinnit haalistuu ja kuvaa sitä, että miten mä kokonaisuutena kasvan ihmisenä.” A +45 vuotta

Informanttien tuottamat kuvaukset tatuointiensa merkityksistä ja niihin liittyvistä fyysikaalisista ja mentaalisisista prosesseista sijoittavat tatuoinnit ja tatuoimisen vahvasti ympäröivässä kulttuurissamme ilmeneviin erilaisiin sosiaalsiin instituutioihin, vaikuttaen

naisten kokemuksiin, elämään, valintoihin ja tatuointeihin liittyviin merkityksenantoihin. Kuten Popper on teoriassaan kuvannut; maailma 3 syntyy ja kehittyy biologista evoluutiota jatkavan kulttuurievoluution kautta, joten maailmaa 3 ei olisi olemassa ilman fyysikaalista ja mentaalista maailmaa eikä mentaalista maailmaa olisi ilman fyysikaalista maailmaa (mts. 20).

6 POHDINTA

Ajatus tatuoinnista kulttuurisena taiteeseen verrattavana ilmiönä, Jari Ruotsalaisen (2015, 66) sanoin nykykansantaiteena, herätti minut pohtimaan, voisiko tatuointia ja sen sisältämiä merkityksiä tutkia fyysisenä ja kulttuurisena artefaktina tatuoidun naisen näkökulmasta? Haastattelujen tuottama aineisto toi selkeästi esille Pirkko Anttilaa (1996, 182) mukaillen, että vaikka tatuointi fyysisenä kuvana näyttäytyy meille kaikille suhteellisen samana, on tatuoinnin tuottama mentaalinen ja kulttuurinen merkitys kantajalleen yksilöllinen.

Filosofi Lauri Rauhala (2005, 22) on todennut, että ihmis- ja kulttuuritieteissä on usein vaikeaa tehdä ilmiöiden kompleksisuudesta johtuen yhtä ainoata ratkaisua sen suhteen, mikä on tutkimuksen kohde ja tärkeintä siinä. Tällaisia ilmiöitä tutkiessa on otettava huomioon tutkimuskohteiden riippuvuussuhde ajallisuuteen. Aineiston tulkintakehiköksi käytetty Popperin 3-maailman käsite ja aineiston kvantifiointi auttoivat selkeyttämään monikerroksellista haastatteluaineistoa sekä havaitsemaan ja tekemään yhdenlaisen ratkaisun. Analyysi osoitti, että tutkimuksessa haastateltujen mentaaliset tilat, ajatukset, kokemukset ja merkityksenannot, nousivat vahvasti esille erilaisilla sosiaalisilla ja kulttuurisilla rajapinnoilla.

Kuten Anttila (1990, 182) on kuvannut; fyysisesti näemme suhteellisen saman, mutta olemassaolon muilla tasoilla kokemuksemme ja merkityksemme näyttäytyvät yksilöllisesti. Lausumaan voitaisiin vielä lisätä, että kokemukset ja merkitykset ovat sidoksissa tatuoidun mentaalisiin tiloihin, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kontekstiin sekä fyysiseen aikaan ja paikkaan. Haastattelujen tulokset osoittavat, että suurelta osin naisten tatuoinneilleen antamat merkitykset kietoutuivat tavalla tai toisella yhteiskuntamme kulttuurisen ja sosiaalisen todellisuuden ympärille. Voisi jopa sanoa, että ympäröivä sosiaalinen

todellisuus luo näitä merkityksiä, kuten Popper (1972) teoriassaan on todennut (Niiniluoto 1990, 14).

Karl Popperin (1972) mukaan fysikaalisten objektien ja prosessien sekä mentaalisten tilojen ja tietoisuuden maailman lisäksi on olemassa kolmas maailma. Maailma, joka on ihmisen tuottama, useissa tapauksissa ihmisten tekojen ei-aiottu sivutuote, joka lopulta alkaa elää omaa suhteellisen itsenäistä elämäänsä ihmisen olemassaolosta huolimatta. Tämä autonominen ihmisen luoma kulttuurin maailma pystyy vaikuttamaan meihin takaisin ”feedback-efektin” kautta. (Niiniluoto 1990, 14.)

Popperin (1972) kuvaama ”feedback-efekti” on näkyvissä informanttien ihmisen luoman kulttuurin maailman 3 kautta tulkituissa kokemuksissa. Tatuointiin kulttuurisen evoluution kautta kytkeytyneet arvot ja uskomukset muokkaavat ihmisten käyttäytymistä. Haastatteluissa tuli selkeästi esille, kuinka tatuointiin liittyvät sosiaaliset faktat määrittelevä osaltaan mille alueille kehoa tatuoinnit otetaan, pidetäänkö tatuoinnit piilossa vai näkyvissä tietyissä sosiaalisissa tilanteissa tai otetaanko tatuointeja laisinkaan. (Mts. 30.)

Haastattelut osoittivat, että vaikka mentaaliset ja kulttuuriset kokemukset olivat yksilöllisiä, oli kaikkien kahdeksan naisen kertomuksissa paljon samaa, samat teemat ja näkökulmat toistuivat kaikkien naisten vastauksissa. Tatuoiduille naisille tatuointien fyysinen olemus tuntui siirtyvän merkitysten näkökulmasta katsottuna taka-alalle. Informanteille tatuointi prosessina on tärkeä ja sen merkitys kantajalleen on merkityksellisempi mentaalisella tasolla kuin fyysisenä artefaktina, johon taas ympäröivä sosiaalinen ja kulttuurinen todellisuus reagoi ja ottaa kantaa.

Tulokset osoittivat eräänlaista ristiriitaa haastateltujen ajatuksissa. Yhtäältä tatuointi on saatettu ottaa tietyn tyyppisen sosiaalisen statuksen tai merkityksen vuoksi ja sillä on voitu hakea palautetta ympäristöltä. Toisaalta jokainen haastatelluista koki, että tatuoinnit ovat henkilökohtaisia, eivätkä pääsääntöisesti halua ottaa vastaan niiden tuottamaa sosiaalisen kanssakäymisen eri tasoilla esiintyvää arvolatautunutta huomiota. Nämä tulokset tukevat Ruotsalaisen (2010, 104) näkemystä siitä, että identiteetteihin liittyy vahvasti *performatiivisuus* eli esittäminen, jolloin yksilön käyttämät puheet ja toiminta eivät välttämättä vastaa toisiaan, mutta kyseessä voi olla henkilölle itselleenkin tiedos-

tamaton prosessi. Mielenkiintoista oli myös huomata kuinka yksilöhaastattelut ja ryhmähaastattelu vuorovaikutustilanteina erosivat hieman toisistaan. Siitä, oliko erityyppisillä vuorovaikutustilanteilla merkittävää vaikutusta haastattelujen sisältöihin, oli näin pienen otoksen perusteella mahdotonta sanoa.

Tutkimus tuotti paljon tietoa tatuointien merkityksistä kantajilleen, mutta samalla yhtä tärkeää oli tieto mitä haastatteluaineisto ”ei antanut”. Yhtäältä saatetaan ilmaista, että tatuointien merkitykset ”eivät ole syvällisiä” tai ne koetaan vain yhtenä kehon koristautumisen muotona, jotka merkityksinä ovat aivan yhtä oikeita ja merkityksellisiä, kuin mitkä tahansa muutkin kokemukset. Toisaalta vastaukset saattavat heijastella näkemystä siitä, että tatuoinnit ja niiden merkitysmaailma koetaan yksilötasolla niin henkilökohtaisina, että niitä ei haluta jakaa muiden kanssa tai vain läheisempien henkilöiden kanssa. Kuten todettua, tämän tyyppisten vastausten antama informaatio on yhtä tärkeää kuin tatuointien merkityksistä saatu suora kuvaileva tieto.

Myös Hanna Hirvonen nosti pohdinnassaan esille tatuointien merkityksellisyyden ja merkityksettömyyden sekä peittämisen ja näkyvillä olemisen muodostamat vastaparit. Tatuoinnit halutaan nähdä pelkkinä fyysisinä kuvina ja koristeina, vaikka ne kuitenkin koetaan merkityksellisiksi pintaa syvemmillä. Myös tatuointien peittämisen ja samanaikaisesti näkyvillä olemisen tärkeys loi kiinnostavan ristiriidan Hirvosen keräämässä aineistossa. Hän kuvaakin tatuointien statusta tiedostamisen ja epätiedostamisen sekä henkilökohtaisen ja sosiaalisen välimaastoon asettuvaksi ilmiöksi. (Hirvonen 2011, 72.)

Yhteiskunnassa, yhteisöissä ja sosiaalisessa kanssakäymisessä yksilöllä on oikeus yksityisyyteen myös tatuointiensa näkökulmasta. Tästä lähtökohdasta katsottuna tutkimuksen tuottama aineisto avasi näkyväksi sen, että tatuoitujen naisten joukossa on yksilöitä, jotka haluavat pitää tatuoinnit ja niiden merkitykset henkilökohtaisina. Vaikka tatuointi olisikin fyysisesti näkyvillä, se ei välttämättä ole avoin kutsu kommentoinnille. Siitä huolimatta, että tatuoinnit ovat muulle yhteisölle näkyvä elementti ja ominaisuus, olisi tatuoitujen ihmisten kanssa sosiaalisessa kanssakäymisessä olevien henkilöiden tiedostettava vastuunsa, ja kunnioitettava yksilön valintaa sekä pohdittava omia asenteitaan ja tapojaan kohdata tatuoitu.

Gell (1993) on tuonut esiin näkemyksen, että tatuoinneilla ei ole ollut mitään yhteistä universaalia merkitystä, vaan tatuointien tarkoitukset ovat olleet vahvasti kulttuuri-sidonnoisia (Ruotsalainen 2015, 25). Ruotsalainen (2010, 48) itse on todennut samansuuntaisesti; yhtä ja ainutta universaalia totuutta tatuoinneista ei aineistosta tule löytymään, koska syitä tatuoinnin ottamiselle on monia ja useat niistä ovat erittäin henkilökohtaisia ja kaikilla tatuoinneilla ei välttämättä ole sen syvempää merkitystä kantajalleen. Gellin (1993) ja Ruotsalaisen (2010, 48) ajatuksista huolimatta erilaisiin aineistoihin tutustussa, niin kirjallisuuden kuin tutkimustiedon kautta, eteen hahmottuu vahva kuva muinaisten naisten tatuoinneista, joiden universaalit merkitykset ovat olleet esteettisiä, hedelmällisyyden, feminiinisyyden ja seksuaalisuuden ilmaisuun liittyviä. Näin siis tatuointien historiaa tulkitessa.

Vaikka Gellin (1993) ajatus tatuointien merkitysten kulttuurisidonnaisuudesta pitää paikkaansa (mts. 25), ajatus naisten tatuointien universaaleista merkityksistä nousi pintaan tämänkin tutkimuksen edetessä. Tatuoinnin historiaan tutustuminen naisnäkökulmasta käsin loi näkyville tietynlaisen tatuoinnin kulttuurisen kehityskaaren, joka on eletty globaalisti, mutta jokainen kulttuuri, yhteiskunta, yhteisö omilla ehdoillaan, muun sosiaalisen kulttuurin kehityksen siivittämänä. Tatuoinnin merkitys naisille itsenäistymiseen, vapautumiseen sekä itseilmaisuun liittyvissä kehityskuluissa on nähtävissä kautta linjan ulkomaisessa ja suomalaisessa lähdekirjallisuudessa (mm. Gröring 2001; Lautman, 1994; Hemingson 2008; Juntunen 2004; Ruotsalainen 2015).

Tämän tutkimuksen tuottama haastatteluaineisto ei tee poikkeusta. Mielestäni tatuointien merkitykset naisille ovat olleet ja ovat edelleen universaaleja. Merkitysten kulttuurisidonnaisuus nousee merkitykselliseksi Niiniluotoa (1990, 12) mukaillen silloin, kun tatuointi kulttuurisena objektina kytkeytyy valmistajien ja käyttäjien toiminnan muodostamaan sosiaaliseen kontekstiin. Honko & Pentikäinen (1975) ovat sanoneet, että:

”Kulttuurilla on yliorganen luonne tavallaan yksilöiden yläpuolella olevana kollektiivitradiotona, jota ihmiset sosiaalisen keksimisen kautta muokkaavat ja kehittävät, mutta joka samalla luo ja kehittää yksilöä.”
(Niiniluoto 1990, 12).

Lauri Rauhala (2005, 17) haluaa tarkentaa, että vaikka kulttuuri on sosiaalinen ilmiö ja sillä on vaihtelevienlaajuisten ryhmien sekä instituutioiden puitteissa aina jokin samantyyppinen aste, joka antaa oikeuden puhua ns. yleisestä objektiivisesta kulttuurista, on

aina tarpeellista ottaa huomioon myös kulttuurin yksilöllinen ulottuvuus. Ihmisyksilölle on mahdollista osallistua vain osaan tarjolla olevasta yleisestä kulttuurista tai hän voi itse valita häntä kiinnostavat ilmiöt. Hän voi rikastuttaa elämäänsä ja kokemusmaailmaansa, sivistää itseään ja kehittyä ihmisenä. Yksilö voi myös luoda kulttuuria tai vaikuttaa esikuvallaan, asenteillaan ja toiminnallaan yleisen kulttuurin syntyyn ja kehitykseen. Kuten Ilkka Niiniluoto (1990, 43) on todennut, kulttuuriolentona ihminen muokkaa luontoa toiminnallaan, hahmottaa todellisuutta ajattelunsa kautta sekä luo uutta artefaktien ja sosiaalisen merkitysten maailmaa.

Tutkimuksen tuottamassa aineistossa oli näkyvissä juurikin yksilön valinnan ja vaikuttamisen näkökulmat. Omilla tatuointiin liittyvillä valinnoilla voidaan haluta olla rikkomassa tatuoituihin ihmisiin liittyviä stereotyyppioita tai ennakkoluuloja. Vaikka tatuointi universaalina ilmiönä onkin jo ns. objektiivista yleiskulttuuria, on sen vaikutukset yksilöön hyvinkin erilaiset tatuointikulttuuriin liittyvistä paikallisista ja tatuoinnin kulttuuriseen murrokseen liittyvistä ajallisista eroista johtuen. Osa haastatelluista on elänyt aikakautta, jolloin Suomessa tatuoinnin sosiaalinen ja kulttuurinen status on liittynyt vahvasti merimiesten, rikollisten ja marginaalisten nuorisojoukkojen toimintaan (Juntunen 2004, 255; Ruotsalainen 2015, 46). Myös vaihtelut nykypäivänä asenteissa erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa ovat ilmeisiä ja nähtävissä informanttien tuottamassa aineistossa.

Ruotsalainen (2015, 62) kuvaa tatuoinnin kulttuurisen murroksen yhtenä olennaisena piirteinä olevan tatuoinnin siirtymisen pois sosiaaliekonomisesta marginaalista. Tatuointikulttuurin levitessä kaikille yhteiskunnan tasoille työväenluokasta ylempiin tulo- luokkiin, jolloin tatuoinnin voimakkaan yleistymisen myötä, on tatuointikulttuurin sisä- ja ulkopuolella olevien ryhmien ja instituutioiden välinen ymmärrys lisääntynyt. Tämän tutkimuksen tuottaman tiedon valossa on kuitenkin perusteltua sanoa, että ennakkoluuloja ja vertauksia ns. tatuoinnin ”vanhaan” sosiaalisen ja kulttuuriseen statukseen on edelleen nähtävissä, varsinkin naisten kokeman sosiaalisen huomion ja sosiaalisten suhteiden, varsinkin perheen omaksuman arvomaailman lähtökohdista.

Tämä tutkimus antoi tietoa naisen tatuoinnin merkityksistä tatuoidun naisen näkökulmasta tarkasteltuna. Informanttien tatuoinneilleen antamat merkitykset maalasivat kuvaa tatuoitujen naisten sosiaalisesta ja kulttuurisesta maailmasta 3, jonka arvoja ja uskomuksia muokkaavat usein tatuoimattomat yksilöt, heidän arvonsa ja uskomuksensa.

Koska tulokset nostivat näkyville vahvasti tatuoinnin yhteiskunnallisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kokemusmaailman, olisi tatuoituja naisia ympäröivän sosiaalisen kentän tutkiminen merkityksellistä ilmiön kokonaiskuvan hahmottelemiseksi. Vaikka tämä tutkimus lisäsi osaltaan ymmärrystä tatuointien merkitysten maailmasta tatuoitujen naisten kautta, jättää se avoimeksi kysymyksiä, jotka nousevat pintaan tämän tutkimuksen myötä:

- Minkälaisia merkityksiä tatuoimattomat henkilöt antavat tatuoinneille?
- Minkälaisia merkityksiä tatuoidut miehet antavat tatuoinneilleen?

MOD-koulutus luo toimintansa kautta hyvät edellytykset syvään juurtuneiden ylisukupolvisten ennakkoluulojen murtamiseen ja muuttamiseen. Ohjaajakoulutuksen aikana on mahdollista ottaa kantaa tatuoinnin kulttuurisiin ja sosiaalisiin näkökulmiin ns. objektiivisen kulttuurin näkökulmista sekä tatuoinnin sukupuoleen, aikaan tai paikkaan kiinnittyvistä erityispiirteistä, jotka muokkaavat tatuoidun naisen kokemuksia erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. MOD-ohjaajien tavoin yhteisöpedagogit voivat kohdata työssään erilaisissa yhteisöissä myös tatuoituihin naisiin kohdentuvia negatiivisia lähestymistapoja ja asenteita tai omata niitä jopa itse. Tutkimuksen tavoitteiden suuntaisesti, tämä tutkimus tuotti lisää tietoa sekä ymmärrystä tatuoidun naisen sijoittumisesta erilaisiin kulttuurisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin luoden edellytyksiä ymmärtää paremmin itse ilmiötä sekä tukea tatuoidun naisen osallisuutta yhteisöissä omana itsenään, ilman yksilön yksityisyyden rajoja ylittävää käytöstä ja toimintamalleja.

Tutkimustavoitteena oli lisätä tietoa tatuoinnista ns. *informatiivisen taidekäsitteilyn* näkökulmasta. Kuten Ilkka Niiniluoto (1990, 273) on tulkinnut, taide voidaan nähdä tunteita ja käsityksiä kuvaavana itseilmaisun muotona, joka voi herättää myös katsojassa tai kokijassa tunnereaktioita. Niiniluodon kuvaileman taidekäsitteilyn mukaisesti tämä tutkimus tuotti uutta tietoa tatuoinnista kulttuurisena artefaktina ja informatiivisena taiteenmuotona. Se kuvaili tatuoinnin objektiivisia fyysisiä ominaisuuksia, sosiaaliseen maailmaan liittyviä näkökulmia sekä tatuoidun subjektiivista kokemusmaailmaa ja tunteita hänen sanoittaessaan omia tulkintoja tatuoinneistaan. Koska taiteeseen liittyy aina tiedostettu tai tiedostamaton *kognitiivinen* eli tiedollinen perusta, tässä kontekstissa taideteos eli tatuointi hahmottaa tekijän kokemuksia ja näkemyksiä maailmasta, jolloin

tutkimuksen tekijä sekä tämän tuotoksen lukija ovat saaneet mahdollisuuden oppia näkemään ja hahmottamaan tatuoidun naisen maailmaa uudella tavalla.

LÄHTEET

Anttila, Pirkko 1996. Artefakta 2. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Taito-, taide-, ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Helsinki: Akatiimi Oy.

Friman, Joanna 2010. Tatuoitu nainen: ruumiillisuuden asennemurros 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen Suomessa. Pro gradu -tutkielma. Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Gröring, Karl 2001. Decorated Skin. A World Survey of Body Art. New York: Thames & Hudson.

Hemingson, Vince 2008. Johanna Virtanen (suom.). Tatuoinnit. Kehotaiteen käsikirja. Helsinki: Readme.fi.

Hirvonen, Hanna 2011. Iholla: tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä. Pro gradu -tutkielma. Historian ja etnologian laitos. Jyväskylän yliopisto. PDF-dokumentti. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37347/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201202091154.pdf?sequence=1>. Päivitystieto 2011. Luettu 17.9.2016.

Juntunen, Juho 2004. Tatuoitu. Helsinki: WSOY.

Kananen, Jorma 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Koukkunen, Kalevi (toim.) 2002. Sivistyssanakirja. Nykysuomen opas. Helsinki: WSOY.

Laasanen, Henry 2012. Markkina-arvon sabotointi tatuoinneilla. Blogi. <http://henrylaasanen.puheenvuoro.uusisuomi.fi/115300-markkina-arvon-sabotointi-tatuoinneilla>. Päivitystieto 28.8.2012. Luettu 1.10.2015.

Laine, Timo 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45.

Latomaa, Timo 2009. Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktivisena tieteenä. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. Tampere: Juvenes Print, 17-88.

Lautman, Victoria 1994. The New Tattoo. New York: Abbeville Press.

Lehtomaa, Merja 2009. Fenomenologinen kokemuksen tutkimus: haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. Tampere: Juvenes Print, 163-194.

Leino, Jussi 2006. Ruumiinmuokkaus refleksiivisen modernisaation yhteiskunnassa. Pro gradu -tutkielma. Sosiologian laitos. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto.

Lönnqvist, Bo 2008. Vaatteiden valtapeli. Näkymättömän kulttuurianatomia. Helsinki: Schildsts.

Niiniluoto, Ilkka 1990. Maailma, minä ja kulttuuri. Emergentin materialismin näkökulma. Helsinki: Otava.

Oksanen, Atte & Turtiainen, Jussi 2004. Kirjailtu elämä. Tatuoinnit ruumiillistuvan yhteiskunnan minuusproblematiikkana. Artikkelit. Turun yliopisto. Sosiologian laitos. PDF-dokumentti. http://people.uta.fi/~ao58105/Oksanen&Turtiainen_2004_Kirjailtu.pdf. Päivitystieto 2004. Luettu 2.3.2016

Perttula, Juha 2009. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – Tulkinta – Ymmärtäminen. Tampere: Juvenes Print, 115-162.

Popper, Karl & Eccles, John 1977. The Self and Its Brain. Berlin: Springer International.

Rauhala, Lauri 2005. Ihminen kulttuurissa – kulttuuri ihmisessä. Helsinki: Yliopistopaino.

Ruotsalainen, Jari 2015. Iholle kaiverrettu: tatuoinnin kulttuurinen murros Suomessa. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino.

Ruotsalainen, Jari 2012. Kuvat sielun tempelissä: tatuoinnin taiteistuminen Suomessa. Artikkelit lehdessä Kulttuuritutkimus 4/2012, 15–28. Julkaistu väitöskirjassa Ruotsalainen, Jari 2015. Iholle kaiverrettu: tatuoinnin kulttuurinen murros Suomessa. Itä-Suomen yliopisto. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino.

Ruotsalainen, Jari 2000. ”Pintaa syvemmältä”: uusi tatuointikulttuuri Suomessa. Sivuaineen syventävien opintojen tutkielma. Kulttuuriantropologian laitos. Joensuun yliopisto. Mikrotalenne.

Ruotsalainen Jari 2001. Tatuoidut minäkuvat. Teoksessa Kupiainen, Tarja, Laitinen, Katja & Vakimo, Sinikka 2001. Minä? Missä? Milloin? Kolmetoista tulkintaa identiteetistä. Pieksämäki: RT –Print Oy, 17-29.

Ruotsalainen, Jari 2010. Tatuoinnit visuaalisen identiteetin hallinnassa. Pro gradu -tutkielma. Kulttuuriantropologian laitos. Itä-Suomen yliopisto. Mikrotalenne.

Saurén, Tarja 2014. Tatuoinnin vaikutus työnhakuprosessissa. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. PDF-dokumentti. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201401281783>. Päivitetty 2014. Luettu 1.10.2015.

Thévoz, Michel 1984. The Painted Body – The Illusions of Reality. New York: Rizzoli.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Veilo, Markku 2014. Markku Veilo - Tatuointien salaisuus osa 1. Videoklippi.
<https://www.youtube.com/watch?v=OBcZr-DxXo>. Päivitetty 5.10.2014. Katsottu
1.10.2015.

TUNNISTETIETOLOMAKE

1. Nimi tai nimimerkki
2. Ikä
3. Ammatti
4. Muuta huomioitavaa

TEEMAHAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Mitä tatuointisi merkitsevät sinulle?
2. Onko tatuointiesi merkitys muuttunut sinulle ajan kuluessa?
3. Miksi olet ottanut tatuointeja?
4. Miten ympäröivä yhteiskunta on reagoinut tatuointeihisi?
5. Koetko, että tatuointisi eivät kuulu muille, vai oletko tietoisesti asettunut huomiolle alttiiksi?

SITAATIT

”Kun tatuoidaan, tulee siitä portti pahalle hengelle. Demonien voima pääsee virtaamaan suoraan ihmisen kautta, koska hänellä on portit auki.”

Veilo, Markku 2014. Saarnaaja

”Tatuoinnit ovat alempaan sosiaaliluokkaan kuulumisen merkki.”

Keskustelupalstojen kestoaihe

”Monet johtajat sanoivat, etteivät palkkaisi naista tatuointien takia. Miehellä tatuointi on hyväksyttävämpää kuin naisella.”

Saurén, Tarja 2014. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu

”Miksi naiset rumentavat itseään tatuoinneilla, vaikka ne laskevat huomattavasti naisen markkina-arvoa? Tatuointi on sama kuin heittäisi happoa omalle naamalleen. Kauempaa katsottuna tatuointi näyttää ihovauriolta tai melanoomalta. Miksi naiset haluavat näyttää prostituoiduilta tai kehitysvammaisilta?”

Laasanen, Henry 2012. Blogi. Uusi Suomi

”Oletsa ajatellu miltä sun tatuoinnit näyttää kun sä olet vanha?”

Useimmin kysytty kysymys tatuoidulta